

[Vnesite besedilo]

Ksenija Žunić

Uporabnost poslovnega načrtovanja v Posebnem socialno varstvenem zavodu
Prizma

Diplomsko delo

Mentor: Doc.dr. Bojana Mesec

[Vnesite besedilo]

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Ksenija Žunić

Naslov diplomskega dela: Uporabnost poslovnega načrtovanja v Posebno socialno varstvenem zavodu Prizma Ponikve

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 50

Število tabel: 3

Število slik: 8

Število prilog: 1

Mentor: Doc.dr. Bojana Mesec

Deskriptorji: socialno varstvo, bivalna enota, osebe z motnjo v duševnem razvoju, projekt ustanovitve, deinstitutionalizacija

Povzetek:

Vse več je govora o deinstitutionalizaciji, ki je predstavlja pomemben korak za ljudi z motnjo v duševnem razvoju. Ena izmed metod je ustanovitev bivalnih enot za potrebe oseb z motnjo v duševnem razvoju. V diplomski nalogi predstavim socialno varstvo v Sloveniji, zakonodajo, pravno podlago in metode dela v bivalni enoti za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Izpostavim pomembnost deinstitutionalizacije za osebe z motnjo v duševnem razvoju, in predstavim izvedbo projekta ustanovitve nove bivalne enote.

Descriptors: social welfare, living unite, people with mental disabilities, project plan, deinstitutionalization

Abstract:

Nowadays we talk a lot about deinstitutionalization, which represents important move forward for people with mental disabilities. One of the method of deinstitutionalization is opening living units for people with mental disabilities. In my graduation thesis I tried to demonstrate social welfare in Slovenia, legislation, legal basis and work method in living units for people with mental disabilities. I highlighted the importance of deinstitutionalization and establish the implementation of a project to create a new living units.

KAZALO

Teoretični del

1. UVOD	1
2. SISTEM SOCIALNEGA VARSTVA V SLOVENIJI	4
3. DEINSTITUCIONALIZACIJA V SLOVENIJI	5
4. PRAVNA PODLAGA	6
5. UPRAVIČENCI	8
6. METODE DELA	9
7. ASERTIVNOST	12
8. BIVALNA SKUPNOST	13
8.1 ORGANIZIRANOST IN DELO V BIVALNI SKUPNOSTI	15
8.2 LOKACIJA BIVALNE SKUPNOSTI	16
8.3 NOTRANJA ORGANIZACIJA	18
8.4 ŠTEVILO ČLANOV IN HETEROGENOST PO SPOLU	18
8.5 VKLJUČEVANJE BIVALNE SKUPNOSTI V OKOLJE	19
8.6 FORMALNA ORGANIZIRANOST BIVALNE SKUPNOSTI	20
9. STRATEŠKA IZHODIŠČA RAZVOJA SOCIALNO VARSTVENEGA ZAVODA PRIZMA PONIKVE	21
9.1 SPLOŠNO O ZAVODU	21
9.2 ORGANIZACIJA DELA ZAVODA	22
9.3 ORGANI ZAVODA	24

Metodološki del

10. NAČRT USTANOVITVE BIVALNE ENOTE	27
10.1 POBUDA	27
10.2 NAMEN	27
10.3 CILJI	28
11. VRSTA RAZISKAVE	28
11.1 ZBIRANJE PODATKOV	28
11.2 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	29
11.3 REZULTATI oz. VPLIV ODPRTJA NOVE BIVALNE ENOTE NA ORGANIZACIJO IN UPORABNIKE	29
12. CILJI BIVALNE ENOTE	31
12.1 POSTAVITEV DOLGOROČNIH CILJEV BIVALNE ENOTE	32
12.2 POSTAVITEV LETNIH CILJEV BIVALNE ENOTE	32
13. ČLENITEV PROJEKTA	33
13.1 SEZNAM AKTIVNOSTI (wbs)	35
13.2 VPLIVNI DEJAVNIKI	37
13.3 NAČRT OBVLADOVANJA TVEGANJ	39
13.4 TERMINSKI PLAN PROJEKTA	41
13.5 NAČRT STROŠKOV PROJEKTA	42
13.6 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA	43
13.7 SPREMLJANJE PROJEKTA	44
14. RAZPRAVA IN SKLEP	45
15. PREDLOGI	47
16. UPORABLJENA LITERATURA	49

[Vnesite besedilo]

KAZALO TABEL

Tabela 1: Vrste tveganj in obvladovanje tveganj	40
Tabela 2: Terminski plan projekta.....	41
Tabela 3: Načrt stroškov projekta.....	42

KAZALO SLIK

Slika 1 Piramidni prikaz socialnega varstva.....	5
Slika 2 Prikaz lokacije bivalne enote projekta	17
Slika 3 Slika bivalne enote projekta	17
Slika 4 Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve	22
Slika 5 Bivalne enota Predstruge.....	23
Slika 6 Cilji.....	31
Slika 7 Vplivni dejavniki.....	38
Slika 8 Organizacijska struktura projekta.....	43

KAZALO PRILOG

Priloga 1 Polstrukturiran intervju	1
--	---

1. UVOD

V Sloveniji obstaja več socialno varstvenih zavodov, ki delujejo na različnih področjih. Delujejo po principu socialno varstvenih storitev, katerih namen je zagotoviti najšibkejšim članom naše družbe, kakovostno življenje. Sistem socialnega varstva zagotavlja številne oblike pomoči posameznikom in skupinam, ki se znajdejo v stiski. Za vse tiste, kateri pa ne zmorejo poskrbeti zase, imamo v Sloveniji sistemsko urejeno institucionalno varstvo.

Sama sem si za diplomsko nalogo omislila poslovni načrt, ki bi odraslim z motnjo v duševnem razvoju nudil bivalno enoto, hišo, kjer bi z pomočjo strokovnega osebja živeli. Odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju so do nedavnega »tlačili« v zavode ne glede na specifičnost potreb vsakega posameznika. V svetu se pojavlja vedno večji trend deinstitutionalizacije, kar pomeni možnost približka bolj domačega okolja in sprejemanja oz. normalizacije, vseh ljudi ne glede na gibalne, duševne in druge ovire, ki jih imamo. Ideja deinstitutionalizacije je prisotna v družbi že dolgo časa, prvi poskusi segajo tja v začetke 70ih let. Nekateri so se je lotili zelo radikalno, in sicer tako, da so ustanove začeli zapirati, spet drugi z neuspešnimi poskusi stanovanjskih skupin. Trenutno je val deinstitutionalizacije usmerjen k pomoči osamosvajanja oseb z motnjo v duševnem razvoju, ki so dlje časa preživele v ustanovah, skozi pomoč skupnostnih služb socialnega varstva. (Lamovec 1995: 199-205)

Pri nas, mi je najbližji tak sistem, ki ga izvaja Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve, saj ima poleg zavoda še bivalne enote. Sama njihov način dela dobro poznam, ker v eni izmed bivalnih enot živi tudi moja mama.

Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve ima kapaciteto 79 postelj na sedežu zavoda, ter 60 postelj v 5 bivalnih enotah. V bivalnih enotah so nastanjeni stanovalci, ki ob ustrezni strokovni podpori lahko bivajo kar najbolj samostojno. V Zavodu so nastanjeni stanovalci, kateri zaradi več diagnoz ali hude gibalne oviranosti ne zmorejo bivati sami ali v svoji družini. (Statut Posebnega socialno varstvenega zavoda Prizma)

V diplomski nalogi bi želela le najbolj približati bralcu pomen individualnega obravnavanja odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju in ustvariti bivalno enoto, v kateri ne bilo v ospredju le nudenje osnovnih življenjskih potrebščin, kot so hrana, obleka in streha nad glavo, temveč obravnavanje posameznika kot individuum, ki ima drugačne potrebe, kot jih narekuje dnevni

red. Želela bi, da bi prednost majhnosti lahko izkoristili v smislu nujenja kar najboljšega približka domu oz. družini. Želim si, da bi stanovalci take bivalne enote začutili hišo kot njihov drugi dom. Za takšne dosežke je potrebno zagotoviti predvsem dovolj kadra, ki je usposobljen za delo z ljudmi s posebnimi potrebami. Prednost pri ustanovitvi bivalne enote mi daje tudi prosta družinska nepremičnina.

Raziskati to področje se mi je zdelo pomembno predvsem zaradi pomankanja kakovosti obravnave v večjih institucijah, ki delujejo na področju duševnega zdravlja. Pri osebah z motnjo v duševnem razvoju so ključnega pomena za uspešno sodelovanje individualni pristopi, posameznikov občutek avtonomije ter nadzora. Celosten pristop, ki si ga zavodi zaradi svojega obsega ne zmorejo privoščiti.

Individualen pristop je je novejša metoda dela z uporabniki. Razvijati se je začela na podlagi nezadovoljstva ljudi, ki so prejeli pomoč s strani socialno varstvenih storitev. Glavno vodilo takega načina dela, je osebam z najrazličnejšimi ovirami, omogočiti primerne pogoje za upoštevanje njihovih odločitev, želja in možnost izbire. Načrti dela za uporabnika se snujejo skupaj z uporabnikom, saj mu le tako omogočimo ohranjanje dostojanstva in možnost izbire. S tem mu damo možnost, da izkusi vlogo aktivnega sogovornika in ne zatiranega posameznika, kot se jih je obravnavalo do nedavnega. S takim načinom dela, zagotovimo produktivno sodelovanje na vseh področjih. O individualnem pristopu govori tudi Zakon o socialnem varstvu. (Zaviršek *et al.* 2002: 30-32)

Pri pisanju diplomske naloge sem se prvič srečala z izrazom asertivnost in metodo dela po asertivnosti, kar pomeni vedenje do uporabnika na način, ki temelji na samospoštovanju, omogočanju uporabnikom enakovrednih interakcij, ter ohranjanju dostojanstva. Spretnost asertivnosti nam omogoča, da lahko odkrito izrazimo svoje mnenje in pri tem spoštujemo sogovornikovo stališče. Vsak ima pravico povedati svoje mnenje, stališče in pogled na določene stvari, predvsem, če se tičejo posameznika osebno. Pri asertivnem vedenju do drugih, je pomembno, da izhajamo iz sebe in pri izražanju uporabljamo izraze: jaz mislim, sem mnenja, in pri delu z uporabnikom stvari ne posplošujemo. Sama si želim tako metodo dela vpeljati v bivalno enoto za katero postavljam načrt. (Zaviršek *et al.* 2002: 36-59)

Diplomske naloge sem se lotila najprej z raziskovanjem literature o izbrani temi. V teoretičnem delu diplomske naloge sem začela z raziskovanjem o socialnem varstvu v Sloveniji, kaj pod to področje spada, na podlagi katerega zakona deluje in kako deluje. V naslednjih poglavjih pa sem se osredotočila na to, kdo je upravičen do takšne oblike socialnega varstva in kakšne so

metode dela z ljudmi, ki imajo motnjo v duševnem razvoju. Nadaljevala sem z opisom bivalnih enot, kakšna je organiziranost v njih, primerna lokacija, primerna količina uporabnikov za kakovostno delo in notranja organizacija, ki ravno tako ponazarja kakovostno delovanje. Pri predstavitvi bivalnih skupnosti sem izpostavila pomembnost vključevanja uporabnikov v okolje, zakaj jih vključevati ter na kakšen način to vpeljemo v njihov svet.

Kot že omenjeno sem imela z Posebnim socialno varstvenim zavodom Prizme Ponikve osebno izkušnjo, zato sem se odločila, da svoj načrt in posledično diplomsko nalogo naslonim na delovanje njihovega zavoda. Posebno poglavje namenim predstavitvi zavoda ter njihovega delovanja.

V metodološkem delu naloge, najprej raziščem zakaj sploh ustanavljati bivalne enote in kakšen pomen ima to za sam zavod in uporabnike. Raziskavo sem naredila z intervjujem, ki je potekal na sedežu zavoda v Ponikvah, z gospo direktorico Špelo Selan. Njene odgovore in usmeritve sem podkrepila še z predlagano literaturo z njene starani. Sama mi pove, da se večkrat zateče k razni literaturi, predvsem, ko se znajde nepripravljena na neznanem področju.

Postavljanje samega poslovnega načrta za bivalno enoto mi je vzelo največ časa. Kar nekaj let je preteklo od zadnjih predavanj, ko nam je profesorica Ovsenik Marija predavala o poslovnem načrtovanju. Najprej sem raziskala, kako oblikovati in zapisati kakovosten, predvsem izvedljiv, projekt, nato sem začela z dejanskim raziskovanjem oz. postavljanjem poslovnega načrta. Cilj je vsekakor postavitev poslovnega načrta, ki bi v praksi lahko zaživel in deloval. Menim, da mi je uspelo, da je načrt pregleden in izvedljiv.

2. SISTEM SOCIALNEGA VARSTVA V SLOVENIJI

Slovenija je socialna država, kar pomeni, da naj bi državljanom, ki niso, po svoji krivdi, sposobni sami poskrbeti zase, pomagali do mere, ki zagotavlja tisto minimalno mejo preživetja.

Temeljno izhodišče politike socialnega varstva je, da omogoča državljanom in državljanke Slovenije, da so jim omogočeni zadovoljivi standardi na različnih področjih v povezavi z njimi samimi. Te standardi zajemajo predvsem področja v stiku z družino, službo in prostoru kjer živijo. Socialno varstvo je sredstvo, ki omogoča, da se ustvari kvalitetno povezovanje slednjih vsebin z kakovostnim življenjem posameznikov. Vsi vemo, da imamo ljudje različna merila za kakovostno življenje, zato na področju socialnega varstva delujejo predvsem na taki ravni, ki ohranja človekovo čast, če pa zaradi različnih okoliščin tega ne zmorejo storiti sami, imajo pravico do pomoči iz javnih sredstev oz. socialnega varstva.

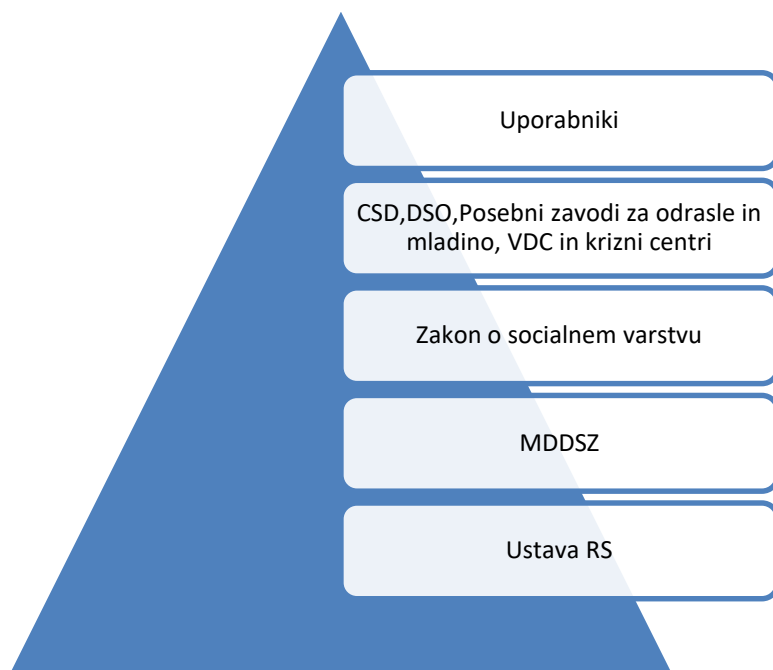
Za socialno varstvo je v državi zadolženo Ministerstvo za delo družino in socialne zadeve, ki v okviru svojih služb in pristojnosti nudi prebivalkam in prebivalce države različne oblike pomoči, za ustvarjanje kvalitetnega življenja. Te oblike pomoči lahko razdelimo v skupine strokovne pomoči in sicer: materialna in nematerialna pomoč, usmerjena strokovna podpora, organizirano varstvo in nega ter usmerjena preventiva.

Ministrstvo je zadolženo za to, da vsem prebivalcem omogoči enake možnosti do pomoči, ter da jim zagotovi vse oblike pomoči, ki jih javne službe ministerstva nudijo. Slednje v Sloveniji skrbijo za socialno preventivo, prvo socialno pomoč, osebno pomoč, pomoč družini za dom in na domu, institucionalno varstvo, družinskega pomočnika, vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji. (MDDSZ 2016)

Ko oblikujemo poslovni načrt, je pomembno, da najprej pregledamo zakonodajo in preučimo sistem socialnega varstva, saj le tako lahko ustvarimo kompatibilen poslovni načrt, ki je v praksi izvedljiv. Postati moramo eksperti na dotičnem področju, ker je le tako tako mogoče zagnati socialno podjetje, ki bo služilo svojemu namenu in ga bomo lahko samozavestno zastopali. Na poti ustanavljanja podjetja se vsak mlad oz. nov ustanovitelj znajde pred kopico preprek in težav. Te lahko z dobro načrtovanim projektom in seznamom aktivnosti projekta, ustrezno odpravimo in se nanje odzovemo pripravljeni.

Zavedati se svoje ne vsevednosti in svoj načrt vedno dati v pregled strokovnjakom na področju, je lahko le pozitivno dejanje, za dobrobit uspešnega načrta.

Slika 1 Piramidni prikaz socialnega varstva

3. DEINSTITUCIONALIZACIJA V SLOVENIJI

Na območju Slovenije se je začela deinstitutionalizacija davnega leta 1961, ko je Franco Basaglia z svojo ženo začel spreminjati organizacijo dela in hierarhije v takratni klasični, psihiatrični ustanovi v Gorici. Pred njegovim posegom, je bila to ustanova z visokim zidom utrjenim z bodečo žico. Basaglia je skozi leta vzpostavil enakovreden odnos med delavci in uporabniki, začeli so delati na samostojnosti in odgovornosti stanovalcev. Za tem so se začela spontano pojavljati alternativna gibanja, ki so sledila cilju osvobajanja uporabnikov iz zatiralnega okolja psihiatričnih ustanov in dosego enakih pravic vsem državljanom. (Lamovec 1995: 150-164)

Še danes sledimo tem ciljem in z nevladnimi organizacijami poskušamo dati uporabnikom možnost običajnega življenja z pripadajočimi pravicami. Z Nacionalnim programom socialnega varstva iz leta 2005, ki je spodbujal izgradnjo stanovanjskih skupin in prilagoditev institucij za namen nadomestnih zmogljivosti socialno varstvenih zavodov, so izvajalci programa želeli pripomoči k deinstitutionalizaciji. Program je predvidel premajhno število mest za potrebe ljudi s težavami v duševnem zdravju, saj so se mesta hitro zapolnila, ustanavljanje novih bivalnih enot pa je zaradi birokratskih zahtev predolgo in neproduktivno. Žal program, kljub cilju deinstitutionalizacije, svojega namena ni dosegel. Zavodi niso nič manj polni, bivalnih enot je

še vedno premalo. Veliko denarja, ki se ga nameni za stanovanjske skupine ne pride v prave roke, saj se nakažejo institucijam, ki naj bi za to poskrbele, vendar slednje porabijo denar za druga področja. Pomembno se mi zdi omeniti napačno predstavo ljudi o deinstitutionalizaciji, ki vsekakor ne pomeni ukinitve zavodov za potrebe ljudi z motnjami v duševnem zdravju. Pomeni preoblikovanje velikih institucionalnih sistemov v manjše in razpršene dele sistemov. (Videmšek 2011, Flaker *et al.* 2008 b v: Videmšek 2013: 209)

Eden izmed razlogov, da še ni produktivnih rezultatov je med drugim to, da se v stanovanjske skupine preseljujejo ljudje iz skupnosti in ne iz institucij. Proces se je začel, vendar pravih rezultatov še ni prinesel. (Videmšek 2013: 207-210) Če bomo k deinstitutionalizaciji pripomogli tudi sami, z vključevanjem v razna gibanja in z izkoriščanjem svojega potenciala, lahko pripomoremo k prvim vidnim rezultatom v tej smeri.

4. PRAVNA PODLAGA

Zakon o socialnem varstvu (ZSV) v prvi vrsti določa enako dostopnost storitev iz javnih sredstev za vsakega državljana, ki je take oblike pomoči potreben in do nje tudi upravičen. Postopek pridobitve slednjih storitev je vnaprej predpisan in dogovorjen, ter za državljane dostopen pod pogoji, ki jih narekuje omenjen zakon in je skladen z načeli socialne pravičnosti. Ministrstvo dela na tem, da bi bila javna mreža socialno varstvenih ustanov in zavodov čim širša in tako čim bolj dostopna tistim, ki takšno obliko pomoči potrebujejo.

V svoji nalogi želim izdelati poslovni načrt za bivalno enoto, ki spada v okvir institucionalnega varstva. V Sloveniji smo na področju deinstitutionalizacije dokaj novi. Deinstitutionalizacija pomeni med drugim tudi ustanavljanje manjših bivalnih enot in stanovanjskih skupin. V Sloveniji je bila vpeljana noviteta glede pravice do družinskega pomočnika. V okviru deinstitutionalizacije so se za otroke s posebnimi potrebami, ki bi bili drugače nameščeni v zavode, začeli odpirati novi delovni centri za usposabljanje mladine s posebnimi potrebami.

Javni socialno varstveni zavodi, ki izvajajo naloge po ZSV v Sloveniji so:

- CSD (center za socialno delo),
- DSO (dom starejših občanov),
- posebni zavodi za odrasle,

- socialno varstveni zavodi za usposabljanje otrok in mladostnikov s težko, težjo ali najtežjo motnjo v duševnem razvoju,
- VDC (varstveno delovni center),
- krizni centri za mlade in odrasle žrtve nasilja.

V drugem delu zakona po nam ZSV predstavi vrste socialno varstvenih storitev in v kakšnih situacijah morajo biti državljanom na voljo. Izpostavi predvsem situacije, ko je potrebno ukrepati zaradi preventive socialnih stisk in težav, ter kurative slednjih.

Za preventivo socialnih stisk in težav se po ZSV poslužujemo v Sloveniji predvsem dejavnosti kot so ozaveščanje o samopomoči individuumu, njegovi socialni mreži, največkrat je to družina, širšim skupinam, ki se povezujejo na najrazličnejših ravneh. Za kurativo že nastalih stisk in težav pa ZSV določa slednje dejavnosti:

- Informiranje državljanov o možnostih za svetovanje, do katerega ima pravico vsi, tudi tisti, ki se v Sloveniji v času ko pomoč potrebujejo, samo nahajajo.
- Pomoč družini.
- Vse oblike varstva, ki obsegajo namestitev v zavod oz. ustanovo socialno varstvene narave in predstavljajo najbližji možen približek domu za osebe, ki so do takih zavodov upravičene in izpolnjujejo pogoje za namestitev.
- Za osebe z motnjo v duševnem razvoju se v okviru ZSV organizira skrb z vodenjem in varstvom ter zaposlitvijo pod posebnimi pogoji v različnih VDC-jih po državi.
- Pomoč zajema tudi nudenje pomoči zaposlenim pri težavah v zvezi z zaposlitvijo, s prenehanjem dela ter uveljavljanjem pravic iz javnih transferjev.

Zakon o socialnem varstvu narekuje storitvam v okviru teh dejavnosti, da delujejo pa načelu pravičnosti, ter, da lahko vsak posameznik, ki storitev potrebuje, tudi uveljavlja svojo pravico. Pravice iz javnih transferjev lahko uveljavljajo po postopkih, ki veljajo za vse prebivalce in pod enakimi pogoji, ki jih določa zakon.

Zakon o socialnem varstvu veleva, da lahko storitve socialnega varstva opravljajo pravne in fizične osebe, seveda morajo za opravljanje slednjih storitev izpolnjevati določene pogoje, ki jih narekujejo zakoni in pravilniki MDDSZ na področju socialnega varstva. Storitve, ki jih ponujajo oz. izvajajo morajo biti po predpisih in veljati tako za izvajalce javnih služb, kot tudi za tiste, ki storitve socialno varstvenega značaja izvajajo pod pogoji pridobljene koncesije. Koncesijo pravne osebe lahko pridobijo z prijavo na javni razpis. Da pa lahko tako pravne kot

fizične osebe sploh opravljajo dejavnosti socialno varstvenega značaja, morajo pridobiti s strani Ministerstva za delo družino in socialne zadeve dovoljenje za delo. Dovoljenje za delo izda ministerstvo (MDDSZ), ravno tako pa je pristojen za odvzem le tega.

Zakon o socialnem varstvu, opravljanje storitev socialno varstvenega značaja dovoljuje tudi zasebniku, vendar mora izpolnjevati naslednje pogoje, da lahko z delom prične:

- Imeti mora ustrezno strokovno izobrazbo
- opravljen strokovni izpit in pridobljeno mnenje socialne zbornice
- imeti najmanj tri leta delovnih izkušenj na področju, na katerem bo opravljal zasebno delo, če bo opravljal delo, za katero se zahteva najmanj višješolska izobrazba
- ne sme biti v delovnem razmerju
- ne sme mu biti s pravnomočno odločbo sodišča prepovedano opravljanje poklica
- imeti mora zagotovljene prostore, opremo in kadre, kot zahteva narava dela.

(MDDSZ 2016)

5. UPRAVIČENCI

Za bivalno enoto bi si pravzaprav želela, da je edino resnično merilo vključitve, potreba po tuji, neprekinjeni in organizirani oskrbi.

Komisija mora ugotoviti, ali je posamezniku taka oskrba potrebna. Ugotovitev psihofizičnih sposobnosti je le del tega, ne pa ključni. Kajti sposobnost poskrbeti zase je definirana ne samo psihofizično, ampak tudi s socialnimi stiki in mrežo. Idealno bi ocenjevanje upravičenosti lahko potekalo hkrati z načrtovanjem. Za izhodišče bi morali veljati cilji, obstoječe sposobnosti in sredstva, ki jih ima posameznik na voljo. (Flaker *et al.* 2011: 190)

Ne glede na to, kakšne stigme imajo oz. nimajo posamezniki in kakšne oviranosti so prisotne, imamo vsi enako pravico do osnovnih življenjskih potreb, varnosti, do časti oz. dostojanstva, ter do pravične enakopravne obravnave. Vsi mi si prizadevamo ustvariti boljše življenje, omogočimo to tudi osebam, ki za to potrebujejo najrazličnejšo podporo, od finančne pa vse tja do čustvene. (Zaviršek *et al.* 2002: 11)

Zavod Prizma Ponikve, na katerem sloni moj poslovni načrt za bivalno enoto, je socialno varstveni zavod, ki nudi oskrbo, varstvo in strokovno obravnavo gibalno in senzorno oviranim

osebam, osebam s težavami v duševnem zdravju ter osebami z motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki zaradi specifičnih okoliščin ne zmorejo živeti v domačem okolju.

Upravičenci do socialno varstvene storitve, ki jih izvaja zavod so:

- odrasle osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju,
- odrasle osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju,
- odrasle osebe z več motnjami (odrasli z motnjo v duševnem razvoju, osebnostnimi motnjami, gibalnimi in senzornimi oviranostmi ter s poškodbami glave),
- osebe s težjo ali težko obliko gibalne ali senzorne oviranosti, ki niso sposobne samostojnega življenja. (Prizma Ponikve: Upravičenci)

6. METODE DELA

Pri metodah dela z uporabniki institucionalnega varstva, ki ostanejo v dolgotrajni oskrbi, sama se osredotočam predvsem na uporabnike z motnjo v duševnem razvoju, je ključnega pomena za uspešno sodelovanje z uporabnikom, odnos. Pomembno se mi zdi, da poskušam najti nekje srednjo linijo skozi potrebe stanovalcev in na drugi strani obveznosti, ki so jih zaposleni primorani opraviti, v okviru svoje službe. Le tako lahko pride do kvalitetnega sodelovanja z obeh strani. Vključevati vse stanovalce v dnevne aktivnosti kot celovito osebnost in ne stigmatizirano s strani delavcev in tudi zunanjih izvajalcev. Vključiti uporabnike v postopke, ki se tičejo njega in njegove obravnave, tako zdravstvene kot tudi družabne. Ponuditi stanovalcu občutek pomembnosti v celotnem procesu dogajanj, tako v stikih z drugimi, kot z osebjem in potekom dneva, tedna, meseca,.. Nikakor pa ne pozabiti to pomembnost združiti z načinom, ki ustreza njemu. (Brandon D. in Brandon A. 1992: 22-24)

Večkrat pozabimo kako zelo pomembno je načrtovati skrb za stanovalca bivalne enote in ga vključevati v procese, ki se tičejo njega samega. Prevečkrat se osredotočimo na tiste fizične potrebe in potrebe, katere se nam, uslužbencem zdijo pomembne, ne poglobimo pa se v uporabnika in njegov svet dojemanja, funkcioniranja. Če želimo resnične spremembe na področju duševnega zdravja, moramo na prvem mestu usposobiti kader, da bo delal in izhajal iz uporabnika in ne iz sebe. Znati se odzvati na različne potrebe uporabnikov oz. stanovalcev je velik korak v smeri sprememb obravnavanja ali lepše povedano, dela z njimi. Znati podeliti

svoje znanje v jeziku uporabnika je tisto znanje, ki ga uporabniki razumejo in se znajo nanj odzivati. Še prevečkrat pride do neuspehov pri delu z uporabniki zaradi nerazumevanja strokovnjakov, ki svojega jezika ne prilagodijo uporabnikovemu. Poudariti želim pomembnost usposobljenosti kadra in seznanjenost s celostno obravnavo. Bivalna enota po moji meri, bi načrtovala skrb iz posameznikovih vizij, želja, in trenutnega počutja. Vsak stanovalec ima za sabo drugačno zgodbo in to prinese tudi drugačne metode dela, drugačne vrste pomoči. Nikakor pa ni mogoče postaviti delovni projekt pomoči brez uporabnika in strokovnjaka, ki je pripravljen prisluhniti. »In kdor bo pazljivo prisluhnil, bo ganjen.« (Brandon A. in Brandon D. 1994)

Flaker *et al.* (2008) pravi: »Odhod v ustanovo je po navadi pobuda drugih, zlasti ljudi iz neposrednega okolja v povezavi s strokovnjaki.« Ker so uporabniki že tako stigmatizirani v širši okolici, je toliko bolj pomembno, da jih mi sprejmemo tem bolj »normalno« in obravnavamo kot celovito osebnost.

Kako pristopiti k uporabniku dobro opiše Čačinovič Vogrinčič, ko predstavi elemente delovnega odnosa. Začne z pomembnostjo sodelovanja z človekom, ki doživlja takšno ali drugačno stisko, bolezen oz. motnjo v razvoju doživljanju in z njim raziščemo možnosti, ki so primerne in njemu vsekakor najbližje. Takrat lahko rečemo, da sklenemo dogovor o sodelovanju. To bi bil prvi element delovnega odnosa. Pri sklepanju dogovora, še ne iščemo rešitev ampak izključno sklepamo dogovor o tem kdo, kdaj in zakaj sodeluje pri tem dogovoru. Ko skupaj tak dogovor sklenemo, začnemo oblikovati delovne definicije mogočega oz. tistega kar bi lahko dosegli, uresničili. Uporabniku omogočimo, da sam pove kako on vidi problem, kaj mu povzroča stisko in nelagodje in če morda vidi rešitev, ki bi mu pomagala. Ravno tako povabimo k sodelovanju na enak način vse udeležene. Ta korak v procesu pomoči po Čačinovič Vogrinčič (2006) imenujemo instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev. V delovnem odnosu je ravno tako zelo pomembno osebno vodenje, ki narekuje socialnemu delavcu, da dela »osebno, konkretno, tukaj in zdaj« v smeri dobrih izidov. (Kemper, Vries v: Čačinovič Vogrinčič, 2006: 122).

V jeziku socialnega dela govorimo o odkrivanju kompetentnosti uporabnika, virov v njem in v okolju. Vzpodbudno privabimo na plan njegove upe in njegovo ambicijo. Pri socialnem delu je vedno nekaj več kot le reševanje tujih težav. Tako večina ljudi vidi socialno delo. V resnici se dela na področjih, ki ponujajo posamezniku oz. uporabniku socialnega dela veliko več. Ko neko prepreko odstranimo, se nam v življenju odprejo poti, ki nam tudi na drugih področjih življenje

olepšajo in izboljšajo. Pomembno je, da delujemo iz perspektive moči, ki jo vsak od nas ima, le iskanje vira te moči, nam nemalokrat vzame več časa, kot smo mu ga bili pripravljeni nameniti. Delati s perspektive moči pomeni, da smo se zavestno odločili, da bomo s svojim osvojenim znanjem in spoštljivim ravnanjem do uporabnika omogočili izkušnjo samospoštovanja in osebnega dostojanstva. Zato pravimo, da se izviren delovni projekt pomoči soustvarja iz uporabnikove perspektive moči. (Čačinovič Vogrinčič 2006)

»Zelo pomembno je, da uporabnikov ne napadaš, jih ne prepričuješ. S povzemanjem njihovih besed pridejo med nas; s človekom podeliš tisto, kar ti je dal.« (Čačinovič Vogrinčič 2006) Kako pomembno je, da uporabnika vključimo v raziskovanje problema in rešitve, ter da z nami soustvarja. Obstoječe stanje oz. zgodbo podrobno raziščemo, da lahko na novo napišemo novo, boljšo zgodbo za uporabnika in svet okoli njega. Iz stare zgodbe, vzamemo tisto, kar deluje in priključimo k novi zgodbi, ki smo jo soustvarili skupaj z uporabnikom in socialno mrežo okoli njega. Pomembno je tudi, da ne zanikamo preteklosti, saj jo potrebujemo, da bi kar najbolje razumeli uporabnika in mu pomagali iz nje izluščiti tisto najboljše. (Čačinovič Vogrinčič 2006: 126-130)

V socialnem delu imamo posebno, prav v socialnem delu razvito znanje, ki ga je mogoče prevesti v akcijo; gre za znanje, ki ga lahko prevedemo v ravnanje... Socialni delavec mora biti sposoben delovati v okviru socialnega dela in znanj, ki jih ima in premore. Znati mora ravnati z svojimi izkušnjami, znanjem, kot tudi empatijo, ki jo ima. Znati mora tudi ostati brez besed, kar pomeni, da smo vsi le ljudje, tudi socialni delavci, takrat uporabnike o tem obvestiš in jih povabiš, da ti pomagajo naprej v pogovoru oz. reševanju težav. Vedno je potrebno tudi jezik stroke uporabniku prevesti v njegov jezik, saj le tako lahko omogočimo odprto soustvarjanje in zaupanje s strani uporabnika. (Čačinovič Vogrinčič 2006)

Pri pomoči osebam z motnjo v duševnem razvoju si kar najbolj prizadevamo za samoodločanje in samostojnost. Pomen teh pojmov bi želeli pri oskrbi stanovalcev natančno obravnavati. Samoodločanje ne pomeni isto kot samostojnost. Oba pojma sta tesno povezana z obvladovanjem sposobnosti, da bi lahko določena ravnanja izpeljali sami in s tem samostojno odločali in določali, kaj, kdaj in kako delaš. (Bleeksma 1999)

Pri osebah z motnjo v duševnem razvoju moramo za ohranitev samospoštovanja in občutka vrednosti, ter občutka, da smo pomembni individumi za skupnost v kateri živimo, čim dlje ohranjati samoodločanje. To zajema odločanje pri stvareh, ki se nam morda ne zdijo sploh pomembne, ker jih mi počnemo podzavestno. Oblačenje, urejanje, kopanje, ... osebna higiena

nasploh, saj delavci pogosto pozabimo kako pomembno je to, tudi za ostale stvari, ki so na dnevnem redu. Če začnemo že pri takih stvareh nuditi pomoč, oz. mi delati namesto njih, pa so seveda še sposobni, tako stanovalci začnejo zgubljati zaupanje vase, zaupanje da še zmorejo. Začne se pri majhnih stvareh. Ravno tako, je zelo pomembno, da mu npr. pustimo ves čas, ki ga potrebuje, da pride iz sobe do jedilnice, da se sam odloči, bo šel po stopnicah, se vmes ustavil in zaželel dobro jutro sostanovalcu ali pa bo do jedilnice prišel z dvigalom. Pustiti občutek, da je vreden zaupanja, ki mu ga namenjamo. Vsakodnevna opravila, ki so za nas samoumevna, za stanovalce niso in ravno s takimi stvarmi jim izkazujemo spoštovanje. Seveda pa s staranjem začne samostojnost tudi včasih slabiti, takrat damo poudarek na odnos, stike, želje, tempo, ki zadovoljuje stanovalca, mu omogoča ohranitev dostojanstva. (Bleeksma 1999: 23-25)

7. ASERTIVNOST

Asertivno obnašanje je v našem poklicu metoda dela, ki jo nujno potrebujemo zase, da bi lahko svoje uporabnike kakovostno zastopali, znižali lastne občutke preobremenjenosti in izčrpanosti, ter si zmanjšali količino stresa zaradi svoje nizke samozavesti. Ko osvojimo asertiven način vedenja, lahko tudi uporabnike bolj samozavestno povabimo k takšnemu obnašanju. Predvsem uporabniki so tisti, ki tak način dela potrebujejo, da bi lahko dvignili raven svoje samozavesti in se naučili izhajati iz sebe, za sebe.

»Asertivnost je obnašanje in način komunikacije, ki temelji na samospoštovanju, na ustvarjanju enakopravnih odnosov, sprejemanju osebne odgovornosti, na zavedanju lastnih pravic in pravic drugih ljudi.« (Zaviršek *et al.* 2002)

Asertivnost vsekakor ne pomeni, da delamo tako in na način, da bi uporabnik slišal tisto kar želi slišati in ne tisto kar je kompatibilno za situacijo v kateri se je znašel. Socialni delavec mora delati po metodah in načelih, ki so v korist uporabniku, da bi lahko ustvarili kvaliteten delovni proces. Velikokrat se pri delu z uporabniki zgodi, da socialni delavci jasno vidimo rešitev in način kako bi do nje prišli, pri tem je pomembno, da ne poskušamo vsiliti svoje volje za vsako ceno, ter poskušamo uporabnika voditi skozi proces počasi, predvsem ga sprejeti kot enakovrednega sogovornika, kar bo privedlo do učinkovitega sodelovanja. Uporabnika moramo spodbujati pri izražanju svojega mnenja, svojih čustev in pogledov na stvari okoli njega. Mu pokazati, da je sprejet, ne glede na to, da je njegovo videnje, istih stvari, morda drugačno od drugih. Povabiti ga, da pri izražanju izhaja iz sebe, kaj je zanj dobro, kašne so njegove želje.

Naša naloga, naloga socialnega delavca je, da pri delu z uporabniki z zgledom pokažemo kaj od njih pričakujemo, saj se bodo tako lažje sprostili in sprejeli asertivni način komunikacije. Pozorni moramo biti tudi na govorico telesa, s katero nam uporabnik sporoča ali mu je udobno v takem načinu pogovora in dela. Če opazimo, da se njegove kretnje in mimika obraza ne skladajo s tem, kar prihaja iz njegovih ust, dela nismo dobro opravili, saj uporablja asertivni način obnašanja izključno zaradi preneglega nagovarjanja k temu. V takem primeru poskrbimo, da se način dela umiri in se uporabniku poskušamo približati drugače. Asertivno vedenje je prirojeno le malo ljudem, večina nas se ga priuči. Asertivnost je pri našem delu pomembna, predvsem zato, da bi lahko bili eksperti na področju zagovorništva, spraševanja in poslušanja. (Zaviršek *et al.* 2002: 36-59)

8. BIVALNA SKUPNOST

Poznamo več vrst namestitev oseb z motnjo v duševnem razvoju, pri zavodskih oblikah gre po navadi za celotni prevzem uporabnika, njegove osebnosti in tudi telesa v neki nadzorovani skupnosti oz. kolektivu, tako da se občasno izgubijo določene uporabnikove siceršnje pravice; pri delu s posameznikom pa gre za, recimo temu, svobodo, prosto odločanje in neke vrste vzajemni odnos, med osebama, kjer je na eni strani strokovnjak, na drugi pa uporabnik. (Lačen 2001)

Jermanova (1991) je bivalne enote razdelila na tri oblike in sicer glede na namen in njihovo uporabnost. Prva oblika je namenjena tistim uporabnikom, ki potrebujejo skupnost, ki je organizirana v hiši ali stanovanju in je namenjena stalni nastanitvi. V takih enotah živijo osebe, ki imajo poleg duševnih, družabnih in telesnih težav tudi težave z nastanitvijo. To so ljudje, ki potrebujejo streho nad glavo, hrano in možnosti za druženje. Takšni uporabniki bi drugače življenje najverjetneje preživeli v zaprtih ustanovah. Druga oblika bivalne skupnosti je namenjena deinstitucionalizaciji in rehabilitaciji. Namenjena je temu, da bi uporabnikom, ki so dolgo časa preživeli v ustanovah, razvili samostojnost in zaupanje vase in svoje odločitve. To velja predvsem za tiste, ki imajo pomanjkanje samostojnosti, kot posledica njihove dolgotrajne oskrbe v ustanovah in ne kot posledica njihove bolezni. Tretja oblika bivalne skupnosti pa kot prostor za zdravljenje. Ko vemo, da bi razne institucije zadevo še poslabšale in ko želimo preprečiti razne krizne izbruhe v družini, takrat je namestitev v bivalni skupnosti najprimernejša oblika obravnave, saj je bivanje tam mirno, urejeno in neprisiljeno.

Danes bivalno skupnost definiramo takole:

»Bivalna skupnost sestavlja manjša skupina oseb z motnjo v duševnem razvoju, ki živi v zaključenem okolju, je razmeroma samostojna, čim primerneje vodena in kolikor je mogoče vključena v okolje.« (Lačen 2001)

Definicija je sicer jasna in razumljiva pa naj vseeno, zaradi enotnega razumevanja razložim oz. poudarim najpomembnejše pojme v njej. Da nekdo živi v zaključenem okolju pomeni imeti popolno notranjo avtonomijo. Da je nekdo relativno samostojen, pomeni da od osebe z motnjo v duševnem razvoju izrabimo vse možnosti, ki so jih sposobni dati, da bi zaživel kar se da svobodno in neodvisno. Biti čim primerneje vodena, pa pomeni osebam z motnjo v duševnem razvoju razviti njihovo samopodobo, odnos naj bo približan posamezniku, mu pustiti, da poskuša biti sam svoj gospodar. In pa seveda vključevanje v okolje, ki predvsem pomeni socializacija in normalizacija. (Lačen 2001: 71)

Do nedolgo nazaj smo osebe z motnjo v duševnem razvoju stigmatizirali, se nad njimi vedli pokroviteljsko in jih obravnavali kot otroke. Najprej se je začelo pomikati na bolje skozi teorijo in s trendom deinstitutionalizacije, vse bolj pa se začenja obračati tudi v praksi. Še vedno so prisotne bojazni sosedov, kaj bo to prineslo kraju, kako se vesti ob srečanju s »prizadetimi« ljudmi in podobno. Razni nasprotniki bivalnih enot, celo namigujejo na osamljenost in kritizirajo izoliranost. Seveda je treba biti pri ustanovitvi in organiziranju bivalnih enot pri tem zelo pozoren in poskrbeti, da se stanovalci družijo z različnimi ljudmi na različnih intelektualnih ravneh in različnih starosti. Večkrat strah pokažejo tudi svojci stanovalcev zaradi, po njihovo prevelike, svobode, ki jo zaupamo varovancem. Vendar ravno zaupanje in omogočanje, da sami sprejemajo kar največ odločitev zase, stanovalcem daje občutek vrednosti in domačnosti. (Lačen 2001: 73-75)

8.1 ORGANIZIRANOST IN DELO V BIVALNI SKUPNOSTI

Upoštevajoč načela normalizacije in načela kakovosti življenja odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju ima bivalna skupnost naslednje cilje in sicer:

- oblikovati čim bolj samostojne, svobodne ter kreativne posameznike in ob tem upoštevati raznolikost in individualnost potreb, želja in zmožnosti posameznika;
- omogočiti izobraževanja in dejavnosti na področju kulturnega, družabnega in rekreativnega udejstvovanja;
- zadovoljevati eksistencialne potrebe;
- zagotoviti človeškost odnosov.

Tem ciljem pa sledijo naloge v bivalni skupnosti:

- zagotavljanje osnovnih življenjskih razmer (prehrana, higienski in zdravstveni pogoji idr.);
 - pomoč pri delu, zaposlitvi, usposabljanju, urejanju lastnega okolja itd.;
 - zaščita socialne in osebne integritete ter zdravja;
 - kako načrtujemo prosti čas;
 - pomagati rešiti spore in čustvene krize;
 - usklajevati vse vplive, tako zunanje kot notranje, da bi bivanje v bivalni enoti potekalo kar najbolj nemoteno;
 - omogočiti stanovalcem izpolnjevanje njihovih pravnih, formalnih in človekovih pravic.
- (Lačen 2001)

8.2 LOKACIJA BIVALNE SKUPNOSTI

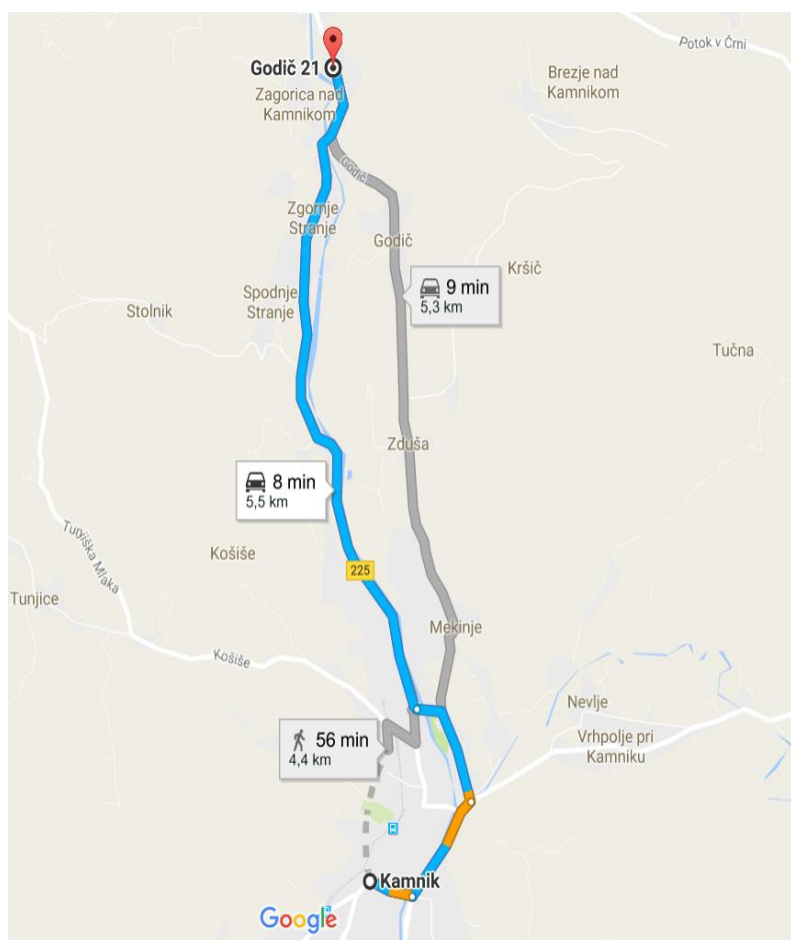
Za lokacijo je najbolje, da ni preveč umaknjena od centra mesta, da lahko stanovalci odidejo v trgovino, na pošto, banko ali v cerkev, saj le z resničnim stikom z okoljem lahko govorimo o normalizaciji, ter sprejemanjem okolja za svojega. Poleg tega je vezano na lokacijo tudi lastno zasebno dvorišče bivalne enote, ki stanovalcem omogoča mirno sprostitev na svežem zraku. (Lačen 2001: 79-85)

Zavod Prizma Ponikve ima svoje dislocirane enote v Mengšu (3), v Predstrugah (1) ki so oddaljene le nekaj kilometrov od sedeža zavoda, ter v Sodražici, ki je od zavoda oddaljena dobrih 15km. Enote so od večjih središč odmaknjene, saj uporabnikom, kljub temu, da je to mlajša populacija posameznikov, všeč. Odmaknjenost pomeni domačnost in mirno okolje, ki daje dobrodošlo zavetje, osebam potrebnim take oblike namestitve. Bivalne enote imajo dvorišče, nekatere vrt, druge večje terase, pomembno je, da je stanovalcem na voljo prostor kjer se lahko v miru nadihajo svežega zraka, se sprostijo, spočijejo. Vse enote so obdane z naravo in peš potmi, kamor se stanovalci, skupaj z eno od delavk, odpravijo skoraj vsak dan.

Morda ne bi bilo napačno razvijati idejo o bivalni enoti, ki bi bila v samem središču večjega mesta, saj je vedno več mlajših uporabnikov, ki pa bi jim to najverjetneje ustrezalo. Biti sprejet v okolici in se počutiti enakega, kljub duševnim stiskam, motnjam in boleznim, ki jih stigmatizirajo in ločujejo od ostalih sovrstnikov, je morda za mlade lažje v večjem vrvežu, množici, kjer so zunaj v mestu zgubljeni v množici, v bivalni enoti pa so posebni posamezniki, deležni vse pozornosti, ki jo potrebujejo in v tolikšni meri, kot si je želijo. Smiselno bi bilo raziskati tudi to področje in mlade povprašati o njihovem mnenju, pogledu in smiselnosti takšnega projekta.

Bivalna enota za katero postavljam načrt, je odmaknjena od centra Kamnika približno pet kilometrov (glej sliko 2). Blizu je pošta, trgovina in kavarna, kamor bi stanovalci lahko hodili, skupaj z delavci, po svojih opravkih. Hiša stoji tik ob potoku, blizu je gozd in veliko peš poti. Trenutno je v izgradnji sprehajalna pot od Kamnika do Stahovice, ki poteka pretežno ob Kamniški Bistrici. Bivalna enota bi imela svoje parkirišče pred hišo in vrt zadaj za hišo. Lokacija je primerna tudi zaradi pomankanja takšne oblike varstva v smeri proti Celju. Naslednje takšne stanovanjske skupine so šele v Celju.

Slika 2 Prikaz lokacije bivalne enote projekta

Slika 3 Slika bivalne enote projekta

8.3 NOTRANJA ORGANIZACIJA

Pri notranji organizaciji je predvsem pomembno, da ne oblikujemo programa oz. dnevnega reda, ki bi spominjal na institucionalno namestitev. Bivalna enota naj bi predstavljala dom, z vsemi pravili in aktivnostmi, ki jih moramo »zapakirati«¹ stanovalcem tako, da se počutijo del enote, da to počno za svoj dom in ne, ker tako narekuje dnevni red. Seveda ljudje z motnjo v duševnem razvoju potrebujejo red, da se počutijo varneje, ker tako vedo kaj sledi in kako bo njihov dan približno potekal, vendar vedno moramo pustiti med aktivnostmi tiste male luknjice prostega časa, ki si ga zapolnijo s svojimi aktivnostmi oz. raznimi načini preživljanja prostega časa. (Lačen 2001: 79-85)

Vključevanje stanovalcev in njihov vpliv na kakovost svojega življenja, ter življenja drugih v bivalni enoti, je eden pomembnejših načel pri notranji organizaciji. Pustiti uporabnikom možnost, da se izkažejo kot dober sostanovalec in možna podpora slednjemu, je korak k enakovrednosti, h kateri stremimo pri oblikovanju stanovalčeve osebnosti in dojemanju njega samega kot pomembnega člana enote. (Videmšek 2013: 149)

8.4 ŠTEVILO ČLANOV IN HETEROGENOST PO SPOLU

Bivalna skupnost naj nebi imela več kot osem članov, saj v takšni skupini še lahko načrtujemo kakovostno notranjo organizacijo, ki bo upoštevala in zadovoljevala individualne potrebe članov bivalne skupnosti, po drugi strani pa še vedno lahko nadzorujemo skupino in smo zmožni vzdrževati pozitivno klimo, ki je ključnega pomena za preprečevanje preprirov in vzdrževanje dobrih odnosov tako med sostanovalci kot med stanovalci in osebjem. Seveda je lahko bivanjska skupnost tudi manjša, vendar je zaradi trenda pomanjkanja prostora v bivanjskih enotah, to prej izjema kot pravilo. (Lačen 2001: 79-85)

Vse bivalne skupnosti so po spolu heterogene, kar je povsem razumljivo in če pride do kakšnih odstopanj je to zgolj slučajno. Se pa pri tem vsem poraja vprašanje širše javnosti o spolnosti ljudi z motnjo v duševnem razvoju. Pravica do spolnosti oseb z motnjo v duševnem razvoju ne bi smela biti vprašljiva, saj imajo te potrebe normalno razvite in še prevečkrat se je osebje v bivalnih enotah srečalo z emocionalno-seksualnimi krizami, ki so nepotrebne. Seveda je v širši družbi to tabu in ljudje, ki nimajo stika oz. ga nočejo imeti in te ljudi spoznati, ne razumejo

njihovih potreb in možnosti dajanja ljubezni, kot ravno tako potrebe po prejemanju le te. Bolj je delikatno vprašanje o poroki in otrocih, saj je ljudem z motnjo v duševnem razvoju odvzeta opravilna sposobnost po dolgem in počez, s poroko pa naj bi te pravice vsak državljan dobil. Otroci pa so zopet poglavje zase. Ker sama tudi ne morem stopiti na nobeno stran, to temo prepustimo raje strokovnjakom na področju. (Lačen 2001: 79-85)

8.5 VKLJUČEVANJE BIVALNE SKUPNOSTI V OKOLJE

V Sloveniji je večina bivalnih enot v manjših mestih, v hišah ali več sobnih stanovanjih. Stanovalci se srečujejo na ulicah z someščani oz. krajani in niso izolirani od ostalega sveta. Njihov svet se zaradi življenja v eni od stanovanjskih skupin ne zaključi, temveč vključi. Pomembno je, ne le, da so uporabniki postavljeni v skupnost, temveč tudi, da jim omogočimo občutek sprejetosti v skupnosti. Namen je, da ranljivim skupinam omogočimo ponovno vrnitev v najbolj preprosto in za posameznika smiselno življenje, ki mu ga lahko damo. (Videmšek 2013: 113-115)

Že v osnovni definiciji je omenjeno, da je za ljudi z motnjo v duševnem razvoju, ki živijo v bivalni skupnosti, zelo pomembno da živijo v sožitju z okolico. Pomembno se mi zdi, da tudi zaposlenim prenesemo, kako pomembno je, da so člani bivalne skupnosti vsak dan v stiku z okoljem kjer živijo oz. so tudi v stiku z drugačnim okoljem in ljudmi, kot pa le v bivanjski enoti in izključno z sostanovalci. Naj jim dnevi ne bodo enaki, da se bodo v bivalni skupnosti dobro počutili. (Lačen 2001: 79-85)

Z bivalno enoto, za katero postavljam načrt ustanovitve, želim intenzivno uporabnike povezati s sosedi in jim ponuditi čim več druženja z »normalnimi« posamezniki. Omogočiti želim osebam z duševnimi stiskami oz. boleznimi, da se čim več družijo z zdravimi ljudmi, saj tako veliko hitreje okrevajo, kot pa, da so ves čas obdani le z osebami z raznimi tegobami in stiskami, celo krizami. To na osebe, ki so krhkega duševnega zdravja vpliva slabo in spodbuja negativno energijo, katere ne želimo vzpodbujati. Uporabniki se tako nimajo s kom pogovarjati in deliti občutek »normalnosti«. Sosede si lahko približamo s spoznavnim večerom, čajankami v zimskih dneh in vsakdanjemu druženju ob kavi na vrtu. Menim, da bi to prineslo svežo klimo v stanovanjsko skupino.

8.6 FORMALNA ORGANIZIRANOST BIVALNE SKUPNOSTI

Gledano z ekonomskega vidika je bivalna skupnost daleč premajhna, da bi lahko bila samostojna. Zaradi tega se bo vedno morala povezovati z neko drugo ustanovo. Pri tem je pomembno, da je od zavoda oddaljena, samostojna hiša ali stanovanje, ki ima kljub formalni enotni organiziranosti, svoj način življenja in dela, ki jim daje občutek samostojnosti. (Lačen 2001: 79-85)

Največji pritok denarja omogoči sofinanciranje s strani MDDSZ, ki priskrbi 80 procentov sredstev za delovanja programa bivalnih skupnosti. Ta denar ni namenjen investiranju, temveč poplačilu strokovnega kadra, nekaj pa tudi za materialne izdatke. Bivalne enote financirajo tudi občine iz svojih proračunov, sredstva pa pridobijo prek javnih razpisov. Ostala sredstva se pridobijo iz plačil uporabnikov. Delež, ki ga mora uporabnik plačati za bivanje v stanovanjski skupnosti, se izračuna, glede na prejemke, ki jih ima. Vedno se uporabnikom pusti njihov nujni delež oz. žepnina, ki znaša okoli 50 do 60 evrov mesečno. Cene programov določajo organizacije same in so odvisne od več dejavnikov (tip namestitve, števila stanovalcev, ali je hiša v najemu, lokacija, itd.). Največji problem pri uporabnikih predstavlja predvsem majhna žepnina, ki jo seveda zapravijo hitro, saj gre za majhno količino denarja. Kar zmanjka do popolnega plačila storitev doda občina, s priporočilom CSD-ja, da pokrije preostali znesek.

Izpostavila bi tudi pomembnost, da socialni delavci, ki delamo v takšnih stanovanjskih skupinah, ne pozabimo na kreativnost pri organizaciji, da ne zaspimo ob kopiranju zavodske ureditve, saj ravno temu stanovanjske skupine niso namenjene. Seveda so podaljšek zavodov, zaradi finančne nezmožnosti preživljati se, vendar to ne pomeni, da so podaljšek tudi pri ureditvi in organizaciji bivalne enote. Ustvarjene so z namenom, da ponudimo uporabnikom bolj odprt način življenja, bolj svoboden in samoiniciativen pristop, tako s strani delavcev, kot tudi stanovalcev. To so bistvene prednosti, ki jih moramo stanovalcem ponuditi in omogočiti. Za kakovosten pristop in širino dela, je dobro, da so načrti dela lahko prilagodljivi, da se dnevni red animacij lahko zamenja, prilagodi, nadomesti zaradi zunanjih vplivov. (Videmšek 2013: 116-122)

9. STRATEŠKA IZHODIŠČA RAZVOJA SOCIALNO VARSTVENEGA ZAVODA PRIZMA PONIKVE

V nadaljevanju predstavim strateška izhodišča razvoja socialno varstvenega zavoda Prizma Ponikve, na katerem sloni moj poslovni načrt za bivalno enoto. Zavod mi je, kot omenjeno v uvodu, zelo blizu. V eni izmed bivalnih enot je nastanjena moja mama. Njihov sistem dela in organiziranosti si lahko vzamem kot odličen primer prakse.

9.1 SPLOŠNO O ZAVODU

Posebni socialno varstveni zavod Prizma Ponikve je bil ustanovljen kot javni posebni socialno varstveni zavod s sklepom Vlade RS. Zavod posluje pod imenom: »Prizma Ponikve, Posebno socialno varstveni zavod«. Sedež zavoda je v Ponikvah 76, 1312 Videm Dobropolje.

- Matična številka: 5496365
- Davčna številka: 23017236
- Šifra dejavnosti po SKD: 87.200

Dislocirane enote so:

- BE PREDSTRUGE, Predstruge 25, 1312 Videm-Dobropolje
- BE SODRAŽICA, Cesta notranjskega odreda 14, 1317 Sodražica
- BE MENGEŠ ŽIGA, Liparjeva 57, 1234 Mengeš
- BE MENGEŠ V, Liparjeva 57/a, 1234 Mengeš
- BE MENGEŠ I, Mehletova 1, 1234 Mengeš

Zavod Prizma Ponikve je neprofitni javni posebni socialnovarstveni zavod. Poslanstvo zavoda je nudenje institucionalnega varstva odraslim osebam z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi težavami. Zavod

zagotavlja osnovno in socialno oskrbo, zdravstveno nego, osnovno zdravstveno dejavnost in rehabilitacijo stanovalcem, katerim socialno okolje njihovih potreb ne more zadovoljiti. Tako zagotavlja polno in enakopravno uživanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spodbuja spoštovanje njihovega prirojenega dostojanstva ob priznavanju pomena samostojnosti in njihove neodvisnosti vključno s svobodo lastne izbire. Splošni cilji pri skrbi za invalide so

izboljšanje njihovega počutja in ohranjanje samoodločanja in samostojnosti. V ta namen zavod že razvija vrsto ponudb socialno varstvenih in zdravstvenih programov in storitev.

Slika 4 Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve

9.2 ORGANIZACIJA DELA ZAVODA

Delo v zavodu je urejeno tako, da je na naslovu Ponikve 76, 1312 Videm-Dobrepolje sedež zavoda, svojo dejavnost pa izvajajo še v petih dislociranih bivalnih enotah in eni stanovanjski skupini. Opravljanje dejavnosti zavoda poteka vsak dan, cel dan, vse dni v letu. Kako poteka delo, organizacija dogodkov, raznih aktivnosti za stanovalce je zapisano v letnem delovnem načrtu. Delovni procesi v posebnem socialno varstvenem zavodu Prizma Ponikve so organizirani na način, da se strokovne dejavnosti izvajajo pod budnim očesom sveta zavoda, direktorja zavoda in strokovnega sveta. Načelo zavoda je, ponuditi stanovalcem celostno oskrbo na najvišji možni ravni kvalitete.

Posebno socialni varstveni zavod Prizma Ponikve je postopke, ki jih izvaja uredil tako, da zagotavljajo svojim stanovalcem vse splošne pravice in tiste, ki so določene z zakonom. Delujejo tako, da spoštujejo pravice in načela za zaščito nedotakljivosti osebnosti in dostojanstva. Zavod pri svojem delu sodeluje s sorodnimi in drugimi organizacijami, ter združenji na lokalnem in državnem nivoju.

V zavodu imajo za svoje stanovalce organizirane razne aktivnosti, katerih se lahko poljubno udeležujejo ali jih k udeležbi spodbudijo zaposleni. Na voljo so jim ustvarjalne delavnice, ki potekajo pod vodstvom delovne terapevtke in delavne inštruktorice. Na ustvarjalnih delavnicah

stanovalci ustvarjajo z raznimi materiali, izdelujejo sveče, čestitke, vaze, okraske, itd., z izdelki nato okrasijo zavod. Med tednom jim je vsako jutro na voljo jutranja telovadba, kjer skrbijo za ohranjanje njihove gibljivosti, prožnosti in kondicije. Jutranjo telovadbo vodi delovna terapevtka. V zavodu imajo tudi pevski zbor, za ljubitelje petja in glasbe. Pevski zbor popestri vse zavodske prireditve. Organizirano imajo tudi »Bocco«, ki je neke vrste dvoransko balinanje, aktivnost vodi delovna inštruktorica in terapevtka. Enkrat mesečno se lahko stanovalci udeležijo kulinarčne delavnice, ki je namenjena ohranjanju veselja do kuhanja. Za verne stanovalce imajo v zavodu biblično skupino, kjer se zbirajo, preberejo kak odlomek iz Svetega pisma, ter se o njem pogovarjajo. Vsak drugi petek pa je v dvorani zavoda organizirana Sv. Maša pod vodstvom kaplana. Pri Sv. Maši stanovalci lahko sodelujejo s petjem ali branjem berila. Zelo radi imajo stanovalci družabne in miselne igre, njihov namen je vsekakor druženje, zabava, pripomorejo pa tudi k ohranjanju motoričnih sposobnosti, spomina, ter kognitivnih spretnosti. Poskrbljeno je tudi za tiste stanovalce, ki uživajo ob prebiranju in poslušanju branja knjig. V čitalnici jim delovna inštruktorica bere knjigo po delih, o prebranem se nato pogovarjajo. V zavodu je na voljo manjša knjižnica, ki pa ima raznoliko ponudbo. Imajo tudi skupino, ki pomaga pri pripravi živil za kuhinjo in pri razdeljevanju obrokov. Ravno tako imajo organizirano lesno delavnico, kjer izdelujejo razne škatlice, okraske, stojala in podobne reči iz lesa. Izdelke nato tudi prodajajo na novoletnem sejmu. Stanovalci sodelujejo pri skrbi za zunanjo okolico z zasaditvijo rož, okopavanju, jesenskimi opravili, košnjo trave in podobno. Vsak mesec določijo en dan v mesecu in takrat praznujejo vsi tisti, ki so tega meseca rojeni, rojstni dan. (Prizma Ponikve: Aktivnosti)

Slika 5 Bivalne enota Predstruge

9.3 ORGANI ZAVODA

Organi zavoda so:

- Svet zavoda,
- Direktor in
- Strokovni svet.

Svet zavoda je sestavljen iz 9 članov in sicer 5 predstavnikov ustanoviteljev, 1 predstavnik delavcev, 1 predstavnik stanovalcev, 1 predstavnik invalidskih organizacij in 1 predstavnik lokalne skupnosti. Mandat članov sveta traja 4 leta. Direktor organizira delo, vodi strokovno delo in poslovanje zavoda, ga predstavlja in zastopa, ter je odgovoren za zakonitost dela zavoda. Strokovni svet je kolegijski strokovni organ zavoda, ki obravnava vprašanja s področja strokovnega dela zavoda. Zavod kot glavno dejavnost v skladu z uredbo o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti in aktom o ustanovitvi izvaja dejavnosti, ki so z zakonom določene kot javna služba, lahko pa opravlja tudi dodatno gospodarsko dejavnost, ki je namenjena višji kakovosti življenja.

V okviru opredelitve iz prejšnjega odstavka opravlja zavod:

1. kot osnovno dejavnost:
 - N 85.121 splošno izven bolnišnično zdravstveno dejavnost
 - N 85.122 specialistično izven bolnišnično zdravstveno dejavnost
 - N 85.141 samostojne zdravstvene dejavnosti, ki jih ne opravljajo zdravniki (zdravstvena nega, fizioterapija, delovna terapija in drugo)
 - N 85.311 dejavnost domov za starejše
 - N drugo socialno varstvo z nastanitvijo (institucionalno varstvo mlajših odraslih oseb z motnjo v telesnem ali duševnem razvoju)
 - N 85.329 druge socialne dejavnosti (pomoč posamezniku in družini na domu, socialni servis, naloge priprave okolja, družine in posameznikov na starost)
2. Dodatno gospodarsko dejavnost:
 - G 52.110 trgovino na drobno v ne specializiranih prodajalnah, pretežno z živili
 - H 55.510 dejavnost menz

- H 55.520 pripravo in dostavo hrane (catering)
- O 93.010 dejavnost pralnic in kemičnih čistilnic
- O 93.021 dejavnost frizerskih salonov
- O 93.022 dejavnost kozmetičnih salonov
- O 93.023 dejavnost pedikerskih salonov
- O 93.040 druge storitve za nego telesa

Zavod lahko spremeni ali razširi dejavnost le s soglasjem ustanovitelja.

Cilji zavoda so naslednji:

- Zagotavljanje kakovostnih socialno varstvenih in zdravstvenih storitev v institucionalnem varstvu, z namenom zagotavljanja višje kakovosti življenja stanovalcev, ter spremljanje kakovosti opravljenih storitev s sistemom upravljanja kakovosti storitev.
- Omogočiti stanovalcem, da soustvarjajo pogoje za življenje in izvajanje individualiziranih storitev s poudarkom na samoodločanju.
- Prizadevati si za maksimalno vključenost stanovalcev v interesne aktivnosti, katere bodo izpeljani po mesečnih sklopih.
- Zagotavljanje prostorskih, tehničnih in kadrovskih normativov za izvajanje socialno varstvenih in zdravstvenih storitev.
- Vzpostaviti dobre medsebojne odnose in pripadnost zaposlenih zavodu.
- Vzpostaviti dobro sodelovanje z vsemi institucijami v lokalnem in širšem okolju, ter okrepiti sodelovanje z nevladnimi organizacijami, društvi, izobraževalnimi organizacijami, lokalno skupnostjo ter drugimi, ki lahko pripomorejo pri oblikovanju in izvajanju celovite skrbi za stanovalce in s tem vplivajo na povečevanje njihove socialne vključenosti.
- Vzpostaviti dobre odnose s svojci naših stanovalcev.
- Analiza poslovnih procesov z namenom zagotavljanja optimizacije poslovanja.
- Učinkovito gospodarjenje in pozitivno poslovanje zavoda.

Dejavnost Zavoda Prizma Ponikve se izvaja na podlagi:

- Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007 - uradno prečiščeno besedilo 2, 23/2007 - popr., 41/2007 - popr., 114/2006 - ZUTPG, 57/12) - ZSV

- Zakona o duševnem zdravju (Ur. l. RS, št. 77/08)
- Zakon o zavodih (Ur. l. RS, št. 12/1991, 8/1996, 36/2000-ZPDZC in 127/2006-ZJZP)
- Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 42/2002, 103/2007 in 83/2009 Odl.US: U-I-284/09-26)
- Zakon o javnih uslužbencih (Ur. l. RS, št. 63/2007-UPB3, 65/2008, 69/2008-ZTFI-A IN 69/2008-Zzavar-E, 74/2009)
- Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Ur. l. RS, št. 108/2009-UPB13, 13/2010, 59/2010 85/2010 in 107/2010)
- Zakona za uravnoteženje javnih financ (Ur. l. RS, št. 40/2012)
- Zakona o računovodstvu
- Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 45/2010, 28/2011, 104/2011, 111/2013) – PSNSVS
- Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva (Ur. l. RS, št. 38/2004, 23/2006, 42/2007, 4/2014)
- Pravilnika o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajanje socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, 67/2006)
- Pravilnika o kadrovskih, tehničnih in prostorskih pogojih za izvajanje nalog na področju duševnega zdravja za izvajalce institucionalnega varstva ter centre za socialno delo ter o postopku njihove verifikacije (Ur. l. RS, št. 97/2009)
- Pravilnika o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 87/2006, 127/2006, 8/2007, 51/2008, 5/2009, 6/2012)
- Splošnega dogovora za izvajanje zdravstvene dejavnosti

(Statut Posebnega socialno varstvenega zavoda Prizma)

10. NAČRT USTANOVITVE BIVALNE ENOTE

10.1 POBUDA

V posebnem socialnem zavodu Prizma Ponikve stanujejo stanovalci z zelo različnimi diagnozami, njihove potrebe se močno razlikujejo, nekateri med njimi so gibalno ovirani, večina njih z motnjo v duševnem razvoju, sobivajo pa tudi osebe z raznimi odvisnostmi. V zavodu imajo le sedem starostnikov (starejših od 65 let), kar je na število vseh stanujočih, teh je 140, izjemno malo. To je pomemben podatek, ki nam pove kako zelo so prebivalci zavoda mladi. Vsem nam je zelo pomembno stopiti tisti korak v samostojnost, ravno tako pa si tega želijo osebe z motnjo v duševnem razvoju.

Zavod Prizma Ponikve ima pet bivalnih enot in seveda stremijo k odpiranju novih. Ker sem sama doživela zelo pozitivno izkušnjo z namestitvijo svoje mame v eno izmed njihovih bivalnih enot, se mi je porodila ideja o ustanovitvi ene izmed njih. Pred namestitvijo v bivalno enoto je bila mama večkrat hospitalizirana v psihiatrični bolnišnici Ljubljana Polje, kjer so me z bivalnimi enotami tudi seznanili. Velika prednost pri ustanovitvi bivalne enote je prazna družinska nepremičnina, ki je oddaljena 5km od Kamnika z lastnim dvoriščem in parkiriščem.

10.2 NAMEN

Namen ustanovitve bivalne enote, je ljudem z motnjo v duševnem razvoju, katerim njihova socialna mreža ne more ponuditi dovolj podpore in oskrbe, omogočiti kvalitetno obliko bivanja, ki bi jim ponujala storitve s strani usposobljenih strokovnjakov in hkrati dajala toplino doma. Stanovalcem želim približati metode dela, ki bi jih osebno utrdile in pripomogle k povezovanju med sostanovalci. Med pomembnejšimi metodami je tudi družabno povezovanje z drugimi bivalnimi enotami oz. tudi zavodom. Namen je predvsem ponuditi najvišjo možno kvaliteto bivanja v bivalni enoti in se širiti tudi geografsko. V prid mi je tudi lokacija, saj na območju proti Celju ni takšne oblike socialnega varstva, naslednja postaja bivalne enote je šele v Celju.

10.3 CILJI

Glavni najpomembnejši cilj je odprtje bivalne enote, za osebe z motnjo v duševnem razvoju, ki bo izvajala celovito skrb in bo primerna tako vsebinsko in organizacijsko, kot tudi gradbeno. Ta cilj dopolnjujem z raziskavo o pomembnosti bivalnih enot tako za uporabnike, kot za zavod, ter pomena poslovnega načrtovanja v zavodu.

11. VRSTA RAZISKAVE

Odločila sem se za kvalitativno, empirično, in eksplorativno raziskavo pred postavljanjem dejanskega poslovnega načrta za novo bivalno enoto. Pred tem sem vse sekundarne podatke zbrala v teoretičnem delu diplomske naloge, za ostala, meni nejasna, področja pa sem razjasnila v intervjuju z direktorico Posebnega socialno varstvenega zavoda Prizma Ponikve. To, da je raziskava kvalitativna pomeni, da sem z raziskavo želela razumeti ozadje izbrane teme in za zapis ugotovitev izbrala besedni opis in ne najrazličnejše statistične metode. Raziskava je tudi empirična, kar pomeni, da sem pripravila intervju z pol strukturiranimi vprašanji, torej sem si naredila oporne točke spraševanja in če je bilo smiselno, vprašanje dopolnila oz. dodala novega. Eksplorativna raziskava pa je zato, ker želim raziskati področje, o katerem je teoretično dosti znanega, vendar pa se v praksi šele začenjajo pravi premiki, premiki k deinstitucionalizaciji.

11.1 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbrala, kot omenjeno v pol strukturiranem intervjuju, kjer sem si naredila le oporne točke spraševanja, ter intervju oblikovala med samim pogovorom. Za intervju sva se dogovorili telefonsko. Intervju je potekal na sedežu zavoda Prizma Ponikve, Ponikve 76, Videm Dobropolje in sicer v pisarni direktorice Selan Špele. Intervju je potekal sproščeno, z direktorico sem govorila že večkrat, tako v živo kot tudi telefonsko, saj v eni izmed njihovih bivalnih enot stanuje moja mama. V času intervjuja sva bili v pisarni sami. Informacije, ki sem jih želela izvedeti, so prišle na plan med pogovorom, ki je bil usmerjen z moje strani, preko opornih točk, ki sem si jih pripravila vnaprej. Pogovor oz. intervju sva zaključili z dobro voljo in nasmehom,

ter vsekakor z obljubo o naslednjem snidenju, ko bomo poslovni načrt začeli realizirati. Med samim intervjujem ni bilo neprijetne tišine ali zadreg.

11.2 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Po končanem intervjuju sem si podčrtala ključne podatke in pomembne informacije. Informacije sem zapisala v stavke in tematiko podprla še z sekundarnimi podatki, predvsem iz knjige *Iz institucij v skupnost* avtorice Videmšek Petre, ki mi jo je priporočila direktorica. Pod poglavje Rezultati oz. vpliv odprtja nove bivalne enote na organizacijo in uporabnike, sem nato zapisala ugotovitve in spoznanja in dopolnila zbrane podatke z literaturo.

11.3 REZULTATI OZ. VPLIV ODPRTJA NOVE BIVALNE ENOTE NA ORGANIZACIJO IN UPORABNIKE

»Institucije lahko zagotovijo hitro in popolno oskrbo, gotovo pa ne morejo zagotoviti izražanj posameznikovih želja oz. jih celo zavirajo in onemogočijo napredek v življenju.« (Flaker *et al.* 2011)

Zakaj torej ustanavljati? Predvsem zato, ker je to eden izmen največjih korakov na poti k deinstitucionalizaciji. To pomeni omogočiti vključenost posameznikov z motnjo v duševnem razvoju, v neko manjšo skupnost, kot družbeno odgovornega posameznika, ki bo v tej skupnosti deloval in ter imel svojo vlogo. »Institucionaliziran način življenja omeji posameznika v vseh njegovih razsežnostih.« (Flaker *et al.* 2011)

To nikakor ne pomeni, da se bodo zaprli vsi posebno socialni zavodi in psihiatrične bolnišnice, ter večje institucije, ki služijo svojemu namenu, pomeni le, da z ustanavljanjem bivalnih enot poskušamo, ne le premeščati v novo manjše okolje, temveč tudi, da ljudi z motnjami v duševnem zdravju umestimo v običajno življenje, hkrati pa z prisotnostjo strokovnih delavcev poskrbimo za ustrezno podporo. Slednje je ključnega pomena za osebe z motnjo v duševnem razvoju, da bi se lahko le najbolj normalizirali in de stigmatizirali. Uporabnikom, ki čakajo na prosta mesta v bivalnih enotah, bi bila to vstopnica k novemu načinu življenja. Čeprav zavod nudi ne le primerne in urejene bivalne razmere, nudi tudi materialne dobrine in usluge, si uporabniki želijo ven zaradi večje svobode pri odločanju o njih samih.

Posebnemu socialno varstvenemu zavodu prizma Ponikve, bi nova bivalna enota prinesla predvsem prosta mesta za osebe, ki si takšne namestitve želijo in so seveda sposobni v njej funkcionirati. Preselitev stanovalcev v bivalno enoto pomeni veliko načrtovanja in dela, vendar je za uporabnika dolgoročno koristnejša ter kvalitetnejša oblika bivanja, ki mu jo lahko socialno varstvo omogoči. Pozitivno bi odprtje bivalne enote vplivalo tudi z vidika širitve storitev in ponudbe, kot tudi geografsko. Bivalne enote, ki jih ima Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve v Mengšu so od Godiča pri Kamniku oddaljene 11 km v smeri proti Celju, tako bi bila nova bivalna enota možnost izbire tudi za prebivalce v štajerski regiji. V tej smeri je bivalnih enot zelo malo, le ena ali dve, kar pa je premalo, saj si svojci želijo imeti svojega člana dovolj blizu, da ga lahko večkrat obiščejo.

Prednost ustanovitve so ravno tako nova delovna mesta, kjer bi delavci zavoda imeli prednost za premestitev v novo bivalno enoto, če bi jim le ta bila bližje domu. Ustanovitev pa nosi pozitivne novosti ravno tako za trg dela.

Za zavod pomeni ustanavljanje nove bivalne enote kompleksno in zelo zahtevno delo. Obsega priprave uporabnikov na drugačno življenje, ki so povezane z veliko različnimi fazami, skozi katere potuje uporabnik skupaj s socialnimi delavci. V prvi vrsti seznanimo posameznike z selitvijo in jih na slednjo pripravimo. Kdaj bo šel, kam bo šel, ogled bivalne enote, kdo bo vse z njim sobival, vse to sestavimo v načrt preselitve skupaj z uporabnikom. Pogledamo tudi finančno plat, kdo bo poskrbel za plačilo programa in koliko bo ostalo uporabniku mesečne žepnine. Naslednja faza je preselitev in namestitve, ko strokovni delavci vzpostavijo delovni odnos in dogovor o sodelovanju. Z zadnjo, nastanitveno fazo, strokovni delavec poskrbi za nadaljnje bivanje, v smislu ugotavljanja najbolj primerne oblike bivanja za posameznika. Veliko jih v stanovanjskih skupinah ostane v dolgotrajni oskrbi, nekateri med njimi pa se vrnejo k družini, spet drugi zaživijo samostojno v stanovanju. (Videmšek 2013: 210-213)

Da bi ustanavljanje potekalo tekoče, brez tehničnih zapletov, pri organizaciji, ki bi posledično lahko vplivala na uporabnike, je pomembno strateško načrtovanje takšne enote. Postaviti kakovosten poslovni načrt oz. postaviti projekt ustanovitve, pomeni za uporabnika in strokovne delavce, nemoteno delo z uporabnikom v fazi, ko se delo z njim prične. Poslovni načrt nam pomaga sproti, med snovanjem načrta, oblikovati enoto, ki smo si jo naprej v glavi zamislili, nato idejo spravili na papir in slednje z natančnim delom začeti ustvarjati. S poslovnim načrtom zagotovimo ustrezen zagon bivalne enote. Predvsem je pomemben, ker pomaga predvideti nevarnosti in tako smo nanje pripravljeni, ter se znano hitro in primerno odzvati.

Zagotovo je manj pozitivna lastnost to, da je poslovno načrtovanje dolg in obsežen proces, ki zahteva nemalo finančnih sredstev, dodatnega kadra oz. dodatnih ur dela, katerih primanjkuje, tako sredstev, kot časa.

Uporabnikom nova bivalna enota prinese ogromen izziv, ne le uporabnikom zavoda, vsem tistim, ki se odločijo sprejeti bivanje v takšni skupnosti. Zavodu to prinese ogromno dela in načrtovanja, saj delajo zato, da bi lahko stanovalcem ponudili boljši prostor za okrevanje oz. zdravljenje. Pomembno je, da delamo na opolnomočenju in vključevanju novih stanovalcev za namene kvalitetnega bivanja uporabnikov.

12. CILJI BIVALNE ENOTE

Preden sem postavila sam projekt, sem si zamislila cilje, ki me bodo skozi projekt vodili. Da mi je bilo lažje izluščiti željene cilje, sem jih razdelila v dolgoročne in letne cilje in jih nato zapisala. Na podlagi ciljev sem nato lahko začela s členitvijo projekta in seznamom aktivnosti za uresničevanje projekta. Cilje je smiselno postaviti predvsem zato, da poskušamo v kratkem času doseči čim več. Lažje si tudi organiziramo delo, glede na to kateri cilji se nam zdijo pomembnejši, kateri potrebni hitre uresnitve, zaradi nadaljnega zaporedja aktivnosti v projektu in kateri se lahko malce postavijo na konec seznama priorit. Ker si želim učinkovitega in hitrega odvijanja dogodkov, sem si cilje zapisala najprej. Temu je nato sledilo raziskovanje vplivnih dejavnikov na realizacijo projekta, ter načrt obvladovanja predvidenih tveganj. Vsak dober načrt projekta vsebuje tudi terminski plan, ter finančni načrt za projekt. Izdelala sem tudi organizacijsko struktura projekta, za bolj pregledno in smotrno organizacijo postavljanja projekta.

Slika 6 Cilji

12.1 POSTAVITEV DOLGOROČNIH CILJEV BIVALNE ENOTE

- Izvajati kakovostno in celovito skrb za osebe z motnjo v duševnem razvoju,
- Ohranjati njihove dosedanje fizične in psihične sposobnosti in zmožnosti, ter jih skozi metode dela izboljševati in nadgrajevati,
- Slediti racionalnemu sistemu dela in hkrati strmeti k kakovostni obravnavi,
- Se povezovati z Zavodom Prizma Ponikve, kot tudi drugimi posebno socialnimi enotami, zavodi in posamezniki, ki bi bivalno enoto nadgradili z novimi vidiki, metodami in pripomogli k razgibanosti vsakdana stanovalcev,
- Spremljati razpise za razne projekte socialnega varstva za ljudi z motnjo v duševnem razvoju in razpisih sodelovati.

12.2 POSTAVITEV LETNIH CILJEV BIVALNE ENOTE

- Pridobiti potrebna finančna sredstva za preureditev hiše po standardih, ki jih narekuje Pravilnik o kadrovskih, tehničnih in prostorskih pogojih za izvajanje nalog na področju duševnega zdravja za izvajalce institucionalnega varstva ter centre za socialno delo ter o postopku njihove verifikacije (Uradni list RS, št. 97/09) (30.3.2017)
- Izdelati letni program dela in organizacije dejavnosti (30.2.2017)
- Oblikovati primerno kadrovske strukturo (30.8.2017)
- Predstaviti program javnosti (30.5.2017)
- Odpreti bivalno enoto (4.9.2017)
- Po enem letu delo ovrednotiti in zapisati kako uspešni smo bili. (4.9.2018)

13. ČLENITEV PROJEKTA

Cilj oziroma bistvo členitve je, da se izdela seznam vseh aktivnosti, s katerimi bomo učinkovito izvedli projekt. Členitev projekta in izdelava seznama aktivnosti je načeloma prvi korak (podrobnega) planiranja projekta, čeprav je res, da se okvirni plan z mejniki izdelava že v fazi snovanja. Obstaja več načinov, različnih avtorjev, kako projekt členiti oz. ga načrtovati. Izbrala sem si načrtovanje po WBS (work breakdown structure) strukturi, saj se mi zdi členitev pregledna za bralca, kot tudi izvajalce projekta. (Stare 2011)

Najprej bi začela pri definiranju potrebnih prostorskih kapacitet. Vsaka bivalna enota mora biti prilagojena in urejena po standardih, ki ji narekuje Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev. Za rekonstrukcijo objekta je potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, ki ga izda upravna enota, v območju katere se nepremičnina nahaja. Pod pojem rekonstrukcija razumemo izvedbo del, ki spremenijo tehnične značilnosti že obstoječega objekta in objekt prilagodijo spremenjeni namembnosti oz. spremenjenim potrebam. Vlogo vloži investitor, to je lahko tako fizična kot pravna oseba oz. njegov zakoniti zastopnik, pooblaščenec ali skupni predstavnik z ustreznim pooblastilom. (Gradbeno dovoljenje 2012).

Za izvajalca del bi pripravila pridobljeno dokumentacijo, da lahko začnemo z dogovori kako bi stanovanjsko hišo rekonstruirali, da bo ustrezala pogojem. Z izvajalcem del, se po pregledu hiše in dogovorih o potrebnih delih, dogovorim o ceni storitev in potrebnem času za zaključek gradbenih del. Da bi bivalna enota lahko odprla svoja vrata, potrebuje potrdilo o ustreznosti bivalne enote s strani strokovne komisije, ki potrdilo izda, imenuje pa jo minister pristojen za socialno varstvo. Ravno tako s strani MDDSZ potrebujem dovoljenje za delo in vpis v register.

Ker je bivalna skupnost majhna enota, nesposobna financiranja same sebe, se priključujem k Posebnemu socialnemu zavodu Prizma Ponikve. Projekt bi predstavila svetu zavoda, strokovnemu svetu zavoda, ter direktorici zavoda. Predstavitev bi potekala v prostorih zavoda z izdelanim poslovnim načrtom, v katerem bi jih seznaniła z lokacijo, arhitekturno strukturo enote, metodam dela, finančnim, kadrovskim in časovnim planom. Ker zavod stremi k širitvi to vrstne ponudbe in podpira odpiranje novih bivalnih enot, si za končni dosežek štejem, da bodo projekt odobrili in sodelovali.

Za realizacijo projekta potrebujem tudi finančni plan, da lahko načrtujem nemoten potek dela. Opredelitev stroškov, tako materialnih, kot organizacijskim sem okvirno zapisala v Tabeli 3

zaradi lažjega pregleda. Finančna sredstva potrebujem za arhitekturne popravke, opremo bivalne enote, dovoljenja omenjena v zgornjem odstavku (upravne takse), za organizacijske potrebe (pogostitve, prevoz, svetovanja, pisarniški material,..) Potrebno je raziskati kje bom finančna sredstva za potrebe odprtja bivalne enote pridobila. Socialno varstvene storitve se sicer financirajo iz državnega proračuna ter občinskih proračunov oz. se zagotavljajo tudi s plačili storitev uporabnikov, s prispevki dobrodelnih organizacij in organizacij za samopomoč ter invalidskih organizacij, s prispevki donatorjev in iz drugih virov. (Zakon o socialnem varstvu 2007). S pridobljenimi sofinancerji, bi bilo potrebno dogovore o sofinanciranju podpisati. Zaradi zagotovitve zadostnosti finančnih sredstev, bi pri banki najela kredit za potrebe odprtja bivalne enote. Kredit bi zavarovala z nepremičnino (bivalno enoto). Kot končni rezultat si štejem pridobljena finančna sredstva za odprtje in vodenje bivalne enote.

Za ustanovitev bivalne enote, ki nudi kvalitetno celostno oskrbo na najvišji ravni je potrebno oblikovati dober vsebinski program, ki stanovalcem omogoča ohranjati njihove dosedanje sposobnosti in hkrati ponuja možnosti za osvajanje novih vrlin. Predvsem dajem prednost svobodni izbiri stanovalcev in na ta način bivalno enoto le najbolj približati domu. Po zmožnostih vsakega posameznika, bi stanovalce vključevala pri skrbi za okolico bivalne enote, kot tudi za red in čistočo znotraj bivalne enote. Obroke bi pripravljali samostojno pod budnim očesom in vodstvom zaposlenega kadra. Pri osebah z motnjo v duševnem razvoju je večkrat dovolj le prisotnost enega od zaposlenih, da se počutijo bolj samozavestni pri svojem delu. Zato bi se v bivalni enoti trudili prepoznati njihove potrebe kot posameznikov v skupnosti. Izhajati iz vrlin uporabnikov in ne njihovih slabosti, je način, ki jih opogumlja in vliva samozavest. Kot že omenjeno, bi stanovalcem ponudili razne delavnice, ki delujejo na področju sproščanja z različnimi tehnikami (barvne terapije, zvočne terapije, senzorne terapije, terapija z konji, terapija z živalmi). Trudila bi se dneve popestriti z omenjenimi dejavnostmi, kot tudi z izleti, ter vključevanjem v bližnjo okolico, nikakor pa ne pozabila na prosti čas, ki bi ga lahko izkoristili poljubno. Za ljudi z motnjo v duševnem razvoju, ki živijo v bivalnih enotah je zelo pomembno, da so stiku tudi z drugimi ljudmi in ne samo z sostanovalci. Kot končni dosežek si štejem oblikovan vsebinski program.

Za trdno postavljene temelje organizacije in dela v njej, je med najpomembnejšimi elementi, kader v njej. Standarde za potrebne kadrovske profile določa ravno tako MDDSZ v Pravilniku o standardih in normativih za socialno varstvene storitve. Za potrebe bivalne enote bi na Zavodu za zaposlovanje objavila javni razpis za prosta delovna mesta. Po končanem razpisu bi izbrala kandidate, ki bi najbolj ustrezali razpisanemu delovnemu mestu in z njimi opravila razgovore,

temu sledi podpis pogodb o zaposlitvi. Ker želim odpreti bivalno enoto s poudarkom na primerno usposobljenih kadrih, bi po potrebi organizirala izobraževanje za izbran kader, o delu z ljudmi z motnjo v duševnem razvoju. Kot končni dosežek bi si štela zadosten in primerno usposobljen kader.

Da bi kapacitete bivalne enote čim hitreje zapolnili, bi bilo potrebno odprtje nove bivalne enote in njen program predstaviti javnosti. To bi storila preko medijev, predvsem tiskanih in spletnih. Obvestila bi sorodne organizacije, ter Psihiatrično bolnišnico Ljubljana Polje, da bi lahko po potrebi potencialne nove uporabnike napotili k nam. Cilj promoviranja je obvestit širšo javnost, za čim prejšnjo zapolnitev prostih mest v bivalni enoti.

Zadnji korak pri uresničitvi projekta je organizacija odprtja bivalne enote. Najprej bi sestavila seznam povabljenih na otvoritev, na katerem bi bili organi zavoda, sofinancerji, strokovni delavci, novinarji, svetovalni in projektni tim. Vabila bi poslala 14 dni pred otvoritvijo. Na dan otvoritve bi pripravila pogostitev in sicer z najeto catering službo. Program otvoritve bi bil v znamenju slavnostnih govornikov in dobre volje. Končni dosežek, odprtje bivalne enote.

13.1 SEZNAM AKTIVNOSTI (WBS)

A: ARHITEKTURNA USTREZNOST

A1. Definiranje potrebnih prostorskih kapacitet

A2. Pridobitev gradbenega dovoljenja

A3. Dogovor z izvajalcem del o odpravi arhitekturnih ovir

Končni Dosežek (KD): Pridobitev potrdila o ustreznosti bivalne enote s strani strokovne komisije, ki jo imenuje minister pristojen za socialno varstvo.

B:PRIDOBITEV POTREBNIH SOGLASIJ

B1. Predstavitev projekta svetu zavoda Prizma Ponikve

B2. Pridobitev dovoljenja s strani MDDSZ

KD: Soglasje pridobljeno

C: FINANČNA SREDSTVA

C1. Opredelitev stroškov dela

C2. Opredelitev materialnih in organizacijskih stroškov

C3. Identifikacija virov financiranja

C4. Podpis dogovorov o sofinanciranju

C5. Najem kredita (20.000,00 EUR)

KD: Zagotovljena finančna sredstva

D: IZDELAVA LETNEGA PROGRAMA

D1. Načrt metod dela

D2. Oblikovanje vsebinskega programa

D3. Načrt dnevnega, tedenskega in mesečnega reda

KD: Oblikovan vsebinski program

E: ZAGOTOVITEV USTREZNEGA KADRA

E1. Opredelitev potrebnih kadrovskih profilov

E2. Javni razpis za prosta delovna mesta

E3. Razgovori s kandidati, izbira kadra, podpisi pogodb o zaposlitvi

E4. Usposabljanje kadra za delo z uporabniki v bivalni enoti (po potrebi)

KD: Kadri zagotovljeni

F: PROMOCIJA PROGRAMA

F1. Predstavitev programa v tiskanih in spletnih medijih

F2. Predstavitev programa v sorodnih organizacijah

F3. Obvestitev CSD-jev, Psihiatričnih bolnišnic, društev na področju duševnega zdravja

KD: Širša javnost obveščena

G: ODPRTJE BIVALNE ENOTE

G1. Izdelava programa za otvoritev

G2. Organizacija pogostitve ob dogodku

G3. Vabila za slavnostne govornike

KD: Otvoritev bivalne enote

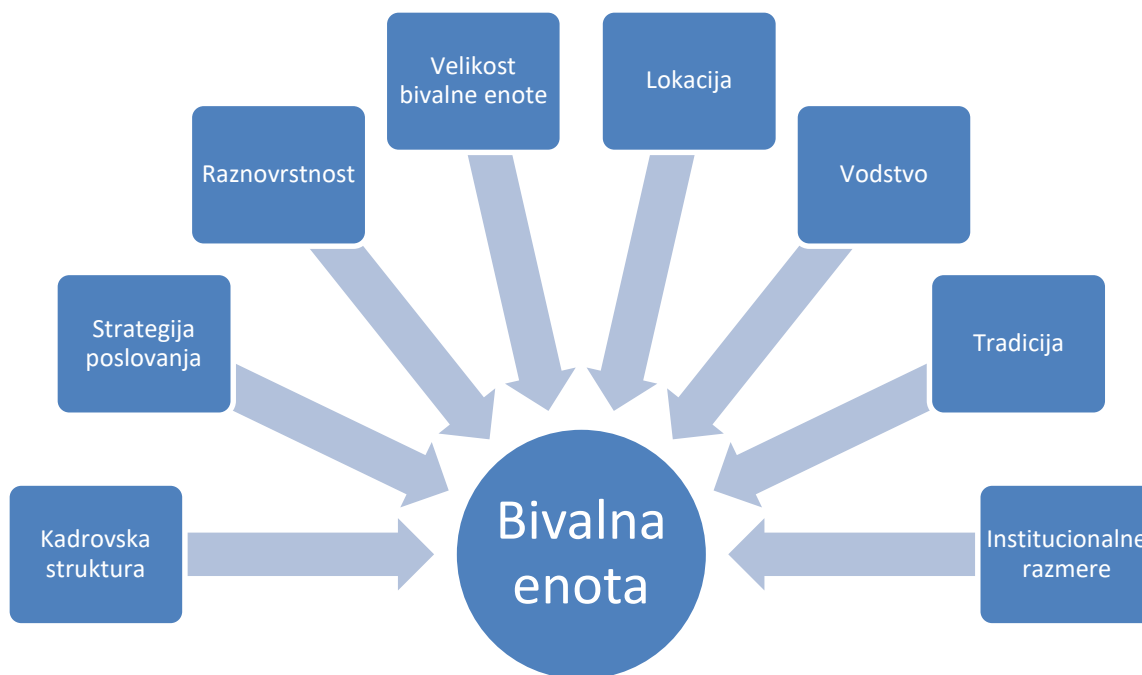
13.2 VPLIVNI DEJAVNIKI

Vplivni dejavniki so vsi tisti, ki vplivajo neposredno ali posredno na strukturiranje in oblikovanje organiziranosti. Kaj vse vpliva na postavljanje kakovostnega projekta sem zapisala in razčlenila v spodnjih alinejah. Za preglednejši zapis pa uporabila *Sliko 1: Vplivni dejavniki*. Izpostavila sem najverjetnejše vplivne dejavnike, ki pa se lahko skozi proces dela spremenijo;

- Strategija poslovanja; v bivalni enoti z ustreznim in zadostnim kadrom omogočiti ljudem z motnjo v duševnem razvoju kakovostno sobivanje z sostanovalci. Organizirati delo racionalno in pridobivati finančna sredstva preko razpisov.
- Kadrovska struktura; zagotoviti dovolj strokovno usposobljenega kadra in v delo vključevati tudi druge strokovne delavce, ki bi bivalno enoto obiskovali tedensko in z stanovalci delali na senzornih, gibalnih in miselnih področjih.
- Raznoverstnost; poskrbeti, da bo bivalna enota ponujala nove storitve, v smislu sodelovanja z različnimi strokovnimi delavci, možnosti vključevanja stanovalcev na gibalne, motorične in miselne dejavnosti, za katere bi sami izkazali interes.
- Velikost bivalne enote; prednost majhnosti (v bivalno enoto bi lahko sprejeli največ osem stanovalcev) izkoristiti v smislu nujenja bolj kakovostne individualne obravnave.
- Lokacija; bivalna enota bi bila od središča mesta oddaljena 5 kilometrov, v bližini je gozd, sprehajalna pot, potok, ravno tako pa so trgovina pošta in cerkev oddaljeni le 500m.
- Vodstvo; Vodstvo zavoda Prizma Ponikve že ima 5 bivalnih enot, zato jim je ta način dela poznan in ga podpirajo
- Tradicija; ki je lahko tudi zaviralec inovativnosti, se bomo trudili vključevati k novim trendom, ki jih mislimo vpeljati v organizacijo bivalne enote.

- Institucionalne razmere; raziskati vpliv odprtja nove bivalne enote na zavod in vpliv na njegove uporabnike. (Študentsk.net, Temelji organizacije)

Slika 7 Vplivni dejavniki

Vsi omenjeni vplivni dejavniki na projekt vplivajo pogojno in zadostno, kar pomeni, da so za zadoščanje in samo uresničitev projekta potrebni vsi omenjeni vplivni dejavniki. Med seboj so pogojno povezani, torej neupoštevanje že samo enega dejavnika, lahko pomeni neuspešnost projekta. Če vzamemo za zgled npr. vplivni dejavnik *strategija poslovanja* in ga v načrtu izvzamemo, bi to lahko že kratkoročno pokazalo kakšen vpliv ima na načrtovanje projekta, saj projekt ne more zaživeti brez finančne projekcije odhodkov in prihodkov, ki ga strategija poslovanja vključuje.

Tudi, ko projekt zaživi, imajo prej omejeni dejavniki še vedno velik vpliv na delovanje projekta bivalne enote. Z njimi zagotavljamo produktivno delovanje organizacije. Ob morebitni spremembi, le teh (npr. z spremembo zakonodaje, okolja, zahtev uporabnikov) je ključnega pomena prilagodljivost in odzivnost. Vplivni dejavniki se lahko spreminjajo in na to moramo biti kot dober vodja organizacije, pripravljeni.

13.3 NAČRT OBVLADOVANJA TVEGANJ

Pri vsaki postavitvi projekta lahko pričakujemo, da na projekt prežijo tveganja, ki pomenijo, da ne bo čisto tako kot smo zapisali v projekt oz. smo si ga zamislili. Včasih se tveganja uresničijo in je izid drugačen od pričakovanega. Zato, da se to zgodi čim manjkrat, postavimo pri projektu tudi možna tveganja in obvladovanje le teh. Tako obstaja manjša verjetnost, da nas težava presneti in znamo na njo primerno odreagirati.

Sama sem za svoj projekt predvidela naslednja tveganja. Prvo možno tveganje, ki bi lahko pomenilo, da se moj poslovni načrt nebi uresničil je, da hiša nebi bila primerna za opravljanje dejavnosti bivalne enote. Da do tega nebi prišlo, bi bivalno enoto ustrezno opremila in odstranila arhitekturne ovire in sicer tako, da bi bivanjska enota ustrezala minimalnim tehničnim zahtevam, ki jih narekuje Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah. Za možen primanjkljaj finančnih sredstev bi poskrbela z najemom kredita, z racionalnim delom z lastnimi sredstvi, kot tudi s prijavi na javne razpise. Pomislila sem, da obstaja tveganje, da se bivalna enota ne zapolni in zato bi poskrbela za primerno oglaševanje in seznanitev sorodnih organizacij o odprtju. Delo z ljudmi z motnjo v duševnem razvoju, je specifično delo, ki zahteva kader, kateri ima s to vrstnim delom izkušnje oz. je strokovno podkovan. Če slednjih delavcev preko javnega razpisa nebi dobila, sem se pripravila na možnost dodatnega usposabljanja kadra. Za opravljanje socialno varstvenih storitev potrebujem dovoljenje za delo in vpis v register s strani MDDSZ. Na ta dejavnik tveganja bi se pripravila z ustrezno dokumentacijo in ustreznostjo bivalne enote, ter njene organizacije dela. Dovoljenje za delo oz. odobritev projekta potrebujem tudi s strani zavoda, katerega moram pritegniti z dovršenostjo poslovnega načrta in njegovo prezentacijo. Da bi se na poslovni poti srečala s čim manj težavami in se le najbolj približala začrtanemu terminskemu planu, bi delo ustrezno spremljala z uradnimi zaznamki dogodkov, ki bi jih kronološko dokumentirala in tako nad delom imela le najbolj pregleden potek dela.

Tabela 1: Vrste tveganj in obvladovanje tveganj

VRSTE TVEGANJ	OBVLADOVANJE TVEGANJ
Arhitekturna ustreznost	Bivalno enoto ustrezno opremiti in odstraniti arhitekturne ovire
Finančna sredstva	Z razpisi pridobiti potrebna sredstva, varčevati lastna sredstva, najem kredita
Ustreznost in zadostnost kadra	Razpisati prosta delovna mesta, organizirati usposabljanje (če bo potrebno)
Zapolnjenost kapacitet bivalne enote	Odprtje bivalne enote promovirati (medij, sorodne organizacije)
Terminski plan	Organiziranje dela, spremljanje dela in zagotovitev doslednosti
Odobritev nadrejenih	Pripraviti kvalitetno predstavitev za vodstvo
MDDSZ	Zagotoviti ustrezno dokumentacijo za pridobitev dovoljenja za delo

13.4 TERMINSKI PLAN PROJEKTA

Tabela 2: Terminski plan projekta

	Časovna skala	Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	September	Oktober	November	December
Oznaka	Naloga												
A	A1												
	A2												
	A3												
B	B1												
	B2												
C	C1												
	C2												
	C3												
	C4												
	C5												
D	D1												
	D2												
	D3												
E	E1												
	E2												
	E3												
	E4												
F	F1												
	F2												
	F3												
G	G1												
	G2												
	G3												

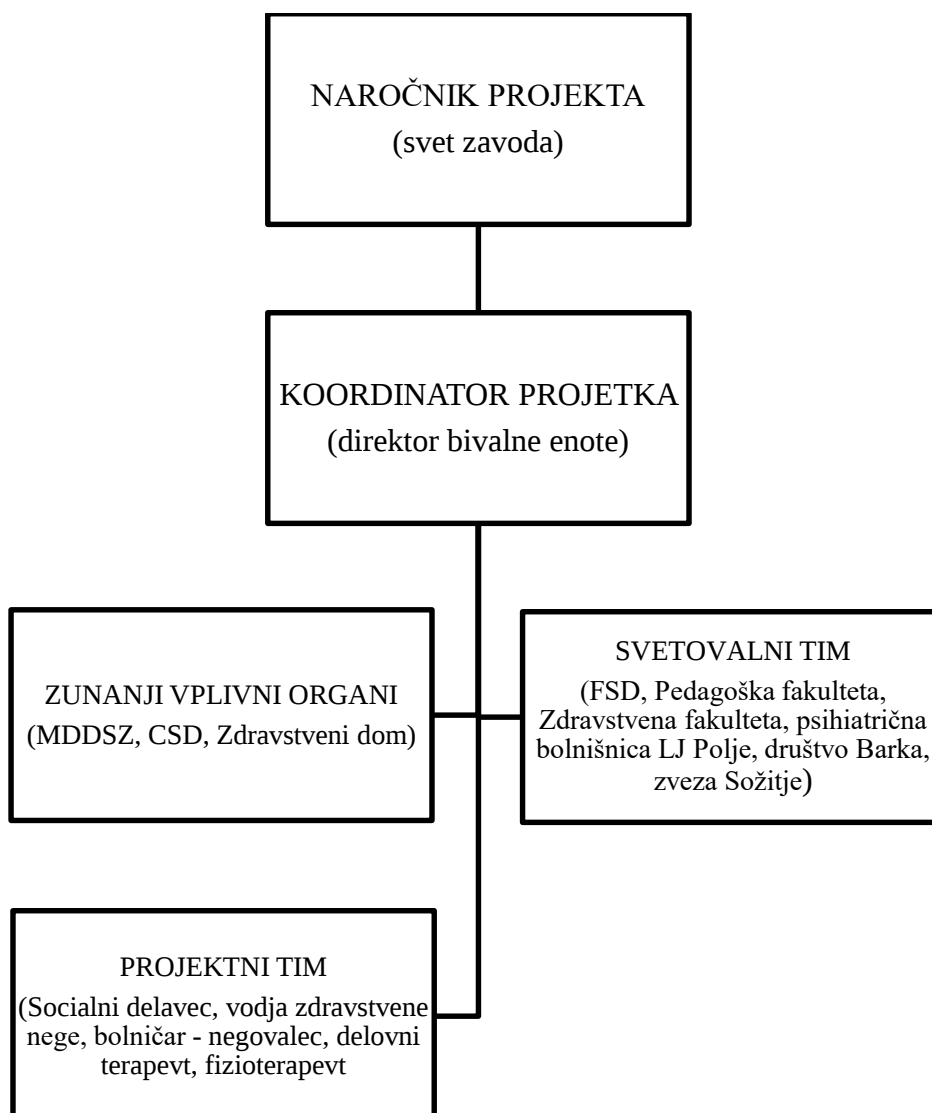
13.5 NAČRT STROŠKOV PROJEKTA

Tabela 3: Načrt stroškov projekta

Oznaka	Naloga	Predviden strošek
A	A1	/
	A2	271,83
	A3	10.000,00
B	B1	20,00
	B2	50,00
C	C1	/
	C2	100,00
	C3	100,00
	C4	40,00
	C5	450,00
D	D1	250,00
	D2	250,00
	D3	250,00
E	E1	/
	E2	/
	E3	200,00
	E4	2.000,00
F	F1	400,00
	F2	100,00
	F3	/
G	G1	/
	G2	250,00
	G3	30,00
Skupaj		14.761,83

13.6 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA

Slika 8 Organizacijska struktura projekta

13.7 SPREMLJANJE PROJEKTA

Pri spremljanju projekta je pomembnih več elementov, ki nas usmerjajo k učinkovitem sledenju terminskega in finančnega načrta. To delo opravlja koordinator projekta oz. direktor.

Pomembno je, da sproti pišemo zapisnike in poročila dogajanja za lažji pregled dela. Vso dokumentacijo, pogodbe in naročila skrbno sistemsko arhiviramo (kronološko, po področjih, po pomembnosti) in sicer po sistemu, ki nam bi dal najpreglednejši vpogled v dokumente. Z svetovalno skupino, kot tudi z projektno skupino organiziramo tedenske in mesečne sestanke, kjer poročajo o poteku dela ter vsakokrat naredimo zapisnik in ga primerjamo z našim načrtom, tako projektu lažje sledimo in realiziramo. Dokumentacija za spremljanje projekta so:

- Uradni zaznamki,
- Zapisnik sestanka projektne tima,
- Zapisnik sestanka svetovalnega tima,
- Zaključno poročilo o projektu,
- Evalvacijsko poročilo o stanju eno leto po odprtju bivalne enote.

Zapisnik napiše koordinator projekta in ga posreduje naročniku projekta. Za bolj učinkovito pisanje in prihranitev časa, bi za krajše sestanke oblikovala obrazec, s katerim bi samo izpolnili podatke, pomembne za kronološko shranitev in kratek opis pomembnih točk sestanka. Zapisniki morajo biti pregledni in smiselni. V poplavi papirologije in kroničnemu pomankanju časa v vseh strokah, predvsem sociali, kjer je čas med najpomembnejšimi elementi, ki jih lahko ponudimo kakovostni obravnavi uporabnika, se mi zdi pomembno, da prihranimo čas kjer je mogoče in da to seveda ne vpliva na kakovost storitve.

14. RAZPRAVA IN SKLEP

Pisanje poslovnega načrta oz. izvedba projekta snovalcu omogoča, da sproti oblikuje in načrtuje svojo poslovno zamisel. Skozi snovanje lahko projekt izboljšuje, zazna dejavnike tveganja, kot tudi dejavnike, ki vplivajo na projekt. Pomemben je tudi z vidika investorjev, ki želijo konkretno izdelan poslovni načrt, saj le tako lahko ocenijo tveganja in priložnosti, ki jih poslovna ideja ponuja. S poslovnim načrtom zmanjšamo tveganje za nas same, za organizacijo in uporabnike, ter za sofinancerje.

S poslovnim načrtom lahko našo idejo o poslovni zamisli, ki se najverjetneje že nekaj časa potikala po glavi, zapišemo na papir in začnemo z realizacijo. Pot od ideje do realizacije je dolga in šele z zapisovanjem, spoznamo kje smo šibki, na katerih področjih potrebujemo več znanja, izobraževanja ali podpore drugih služb, da bi ustvarili in zapisali izvedljiv, kakovosten poslovni načrt. Na današnjem trgu ponudbe najrazličnejših socialnih podjetij, moramo biti pripravljeni na veliko fleksibilnost v storitvah in odzivanju na spremembe povpraševanja. Prilagodljivost glede na trg, spremembe in zahteve uporabnikov, so ključnega pomena za uspešno socialno podjetje.

Zato je potrebno pripraviti dokumentacijo, ki jo bomo lahko hitro prilagodili novim idejam in možnostim za preboj na lestvico uspešnih podjetij. Pri zapisovanju projekta se mi zdi pomembno tudi sprotno evalviranje projekta, da lahko realno ocenimo trenutno situacijo.

Trenutno je v Sloveniji po podatkih, ki so nam na voljo dovolj kapacitet za namestitve oseb z motnjami v duševnem razvoju, vendar to velja za namestitve v institucionalno varstvo, bivalnih enot je premalo oz. so zapolnjene. Zavodi v Sloveniji so začeli z preoblikovanjem svojih ponudb oz. uvajanjem novih metod dela, vendar je pri zakoreninjenih načinih in staromodnih pristopih, težko izstopiti iz sistema in delati od jutri drugače. Je pa zagotovo to pomemben korak k deinstitutionalizaciji, saj so začetki vedno težki in na napakah se učimo. Pomembni so majhni koraki, za velike spremembe. Predvsem v socialnem podjetništvu, ki je še vedno neizkoriščeno področje zaposlitve. Ljudem je to področje še neznanka in se izogibajo ustanavljanju takih podjetij. Socialna podjetja sicer po večini ne ustvarjajo visoke dodane vrednosti v finančnem smislu, dosegajo pa ogromen vpliv na skupnost, v kateri delujejo. Pa vendar je res denar sveta vladar? Želimo si sprememb, zatoorej stopimo jim naproti in sodelujemo. Socialna podjetja so namenjena reševanju težav v skupnosti, iz skupnosti izhajajo in tudi z njo rastejo.

Za pomoč pri kreiranju poslovnega načrta sem si vzela Posebno socialno varstveni zavod Prizma Ponikve, saj mi je njihov način dela blizu. Predvsem mi je všeč njihov namen, ki je bodisi stanovalca ponovno naučiti določene želene aktivnosti ali mu preko izvajanja aktivnosti omogočiti, da s pomočjo pripomočkov ostaja samostojen. Tudi sama si želim ustvariti bivano enoto, ki bo temeljila na ohranjanju samostojnosti in učenju spretnosti, ki bi si jih izbrali stanovalci sami.

V svoji diplomski nalogi sem zapisala projekt ustanovitve nove bivalne enote, ki bi prinesla nova mesta za osebe, ki jim je ta oblika socialnega varstva najbolj potrebna. Predvsem sem svojo bivalno enoto zasnovala kot bolj individualen pristop k stanovalcem, ki so pa vseeno del skupine. Poudarek na ohranjanju samostojnosti in vključevanju v »zdravo« okolje, so nekatere izmed metod dela z uporabniki, katerih bi se posluževala. Zaradi prednosti lastništva nepremičnine, katero bi uredila po predpisanih standardih, dobre lokacije in potreb po mestih v bivalnih enotah ima realizacija ustanovitve bivalne enote veliko možnosti za uspeh. Kot vse ostale sorodne organizacije, je tudi pri ustanovitvi bivalne enote potrebno delo nadgrajevati, da bi bivalna enota lahko delala uspešno na dolgi rok.

15. PREDLOGI

Kaj lahko storimo, da bi se storitve na področju socialnega varstva izboljšale, v smeri dolgotrajne oskrbe oseb z motnjo v dušenem razvoju, je eno pomembnejših vprašanj in vodil k spremembam. V prvi vrsti smo tu socialni delavci nove generacije, ki moramo delovati na izbranih področjih samozavestno in prodorno. Svet je krut, radi večkrat potožimo, kot tudi, da za nas mlade ni dovolj priložnosti. Zato želim poudariti samoiniciativnost mladih socialnih delavcev, ki imajo vse možnosti, da sami začnejo stopati proti institucionalizaciji. Delovati na področjih, ki so jim blizu in jim vlivajo hrabrost za spremembe na bolje. Čas je torej, da se posvetimo ustanavljanju alternative. Morda so res ponudbe na Zavodu za zaposlovanje skope, zato si poiščimo druge oblike zaposlitve in bodimo sami tisti gonilni motor v svoji karieri.

Tu smo, da poskrbimo zase in za tiste, ki našo pomoč potrebujejo. V vsakem mestu, vasi ali celo lastnemu domu, lahko ponudimo varno obliko bivanja, kjer bo uporabnik, ob ustrezni strokovni podpori prebrodil svojo stisko in ohranil dostojanstvo. Na ta način naredimo dobro tako zase, kot za uporabnika in namesto, da bi se posameznik moral osredotočati na povrnitev svoje identitete, lahko nadaljuje svojo pot z ustvarjanjem boljšega, srečnejšega sebe. (Lamovec 1995: 351-352)

Glede samih stanovanjskih skupin, bivalnih enot oz. drugih oblik bivanja za osebe z motnjo v duševnem razvoju, sem poskušala skozi celotno nalogo prikazati, kakšna je moja vizija za spremembe na tem področju. Vsekakor je to celostna obravnava na najboljši možen individualen pristop, skozi perspektivo moči in delu na samozavesti uporabnika. Želela sem izpostaviti pomembnost vključevanja stanovalca bivalne enote v odločanje o njem samem.

Trenutno v Sloveniji primanjkuje mest v bivalnih enotah oz. stanovanjskih skupinah. V tem ni nujno samo slabo, kot radi poudarjamo. S pravim zagonom in inovativnostjo, bi lahko zavode reorganizirali tako, da bi osebam, ki morda res niso primerne za nastanitev v manjših bivalnih enotah, so pa samostojnejše od večine stanovalcev, del zavoda uredili kot bivalno enoto. Sami bi si kuhali, prali, skrbeli zase. Osebje bi nudilo pomoč tam, kjer bi se jim zdelo, da je to potrebno oz. bi jih stanovalci za pomoč prosili. Za takšen podvig, bi si bilo potrebno zagotoviti finančna sredstva in nekaj dodatnega kadra. Je pa projekt reorganizacije delov zavoda, zagotovo finančno bolj dostopna, kot postavljanje samostojne stanovanjske skupnosti.

Videmšek (2013) nam želi podariti, kako pomembno je preiti na ideologijo prihodnosti s predstavitvijo uporabnikom stanovanjskih skupin, da je to le začasna rešitev, da jo je mogoče spremeniti, saj tako posameznikom s težavo v duševnem zdravju damo novo upanje, novo moč za obstoj. Največkrat pa pozabimo uporabniku, ki je nameščen v stanovanjsko skupino, predstaviti namen takšne oblike namestitve in organizacijo dela. Uporabnikom je pomembna ideja o samostojnosti tam nekje v daljni prihodnosti, zato predlagam, da delamo na tem, da bi čim več uporabnikov dolgotrajne oskrbe dejansko zaživel samostojno.

Pri raziskovanju v smeri deinstitutionalizacije v Sloveniji sem naletela, na podatke o tem kako slabo je organizirano financiranje na tem področju. Denar večkrat pride v neprave roke oz. se porabi v druge namene. Slovenija kliče po bolj strogi ureditvi financiranja tega področja, saj smo bili že opozorjeni s strani EU, zaradi neurejenosti financiranja. Velika večina sredstev, namenjenih ljudem z duševnimi motnjami, se porabi v institucijah in ne stanovanjskih skupnostih. (Videmšek 2008: 208)

16. UPORABLJENA LITERATURA

Bleeksma M., (1999), *Staranje oseb z motnjo v duševnem razvoju*, Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije: 22-25

Brandon D., Brandon A. (1992), *Praktični priročnik za osebje v službah za ljudi s posebnimi potrebami*, Visoka šola za socialno delo, Pedagoška fakulteta: 22-24

Brandon D., Brandon A. (1994), *Jin in jang načrtovanja psihosocialne skrbi*, Visoka šola za socialno delo: 5, 19

Čačinovič Vogrinčič G., (2006), *Socialno delo z družino*, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani: 115-132

Flaker V., Mali J., Kodele T., Grebenc V., Škerjanc J., Urek M., (2008), *Dolgotrajna oskrba, Očrt potreb in odgovorov nanje*, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani: 35

Flaker V., Nagode M., Rafaelič A., Udovič N., (2011), *Nastajanje dolgotrajne oskrbe, ljudje in procesi -eksperiment in sistem*, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani: 190, 199, 65

Jerman D., (1991), *Deinstitucionalizacija in nova psihiatrija – O stanovanjskih skupinah*, Časopis za kritiko znanosti

Lačen M., (2001), *Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju*, Zveza Sožitje zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije: 71-75, 79-85

Lamovec T., (1995), *Ko rešitev postane problem in zdravilo postane strup*, Lumi: 150-164, 199-205, 351-352

Milošević Arnold V., Urh Š., Grebenc V., Kladnik T., Križanič M., Neuvirt Bokan S., (2009), *Terensko delo, Institucionalni, javni in zasebni prostori socialnega dela*, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani

Ministerstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016), *Socialno varstvene storitve*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/ (21.8.2016)

Ministerstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016), *Socialno varstvene storitve*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/ (25.8.2016)

Prizma Ponikve (ni datuma), *Prizma Ponikve Posebno socialno varstveni zavod*. Dostopno na: <http://www.prizma-ponikve.si/sprejem.php> (21.8. 2016)

Stare A., (2011), *Priprava (zagon) projekta – planiranje in organiziranje*. Stare Aljaž: Členitev projekta in izdelava seznama aktivnosti – WBS Dostopno na: <https://projektni-management.si/2011/02/10/clenitev-projekta-in-izdelava-seznama-aktivnosti-%E2%80%93-wbs/> (10.2.2011).

Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialno varstvenih storitev, Uradni List RS, št. 67/2006

Pravilnik o opravljanju socialno varstvenih storitev na podlagi dovoljenja za delo in vpisa v register, Uradni List RS, št. 26/2004- uradno prečiščeno besedilo in 69/2005

Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev, Uradni List RS, št. 45/2010

Statut Posebnega socialno varstvenega zavoda Prizma

Študentski.net, (2013), *Temelji organizacije, učno gradivo izpiti*. Dostopno na: http://studentski.net/gradivo/ulj_fup_up1_tmo_izp_vprasanja_in_odgovori_01?r=1 (18.8.2016)

Upravna Enota Kamnik, (2012), *Gradbeno dovoljenje*, boršura

Videmšek P., (2013), *Iz institucij v skupnost- Stanovanjske skupine nevladnih organizacij na področju duševnega zdravja*, Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani: 113-115, 116-122, 149, 207-210, 234

Zaviršek D., Zorn J., Videmšek P., (2002), *Inovativne metode v socialnem delu- Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*, Študentska založba: 11, 30-32, 36-59

Priloga 1 Polstrukturiran intervju

Intervju

- Zakaj ustanavljati bivalne enote?
- Kaj prinese nova bivalna enota zavodu?
- Kaj prinese nova bivalna enota uporabnikom?
- Kako poteka načrtovanje preselitve?
- Kakšne so prednosti poslovnega načrta za ustanovitev bivalne enote?
- Kdo ustvarja poslovne načrte oz. projekte ustanovitev novih bivalnih enot?
- Manj pozitivne lastnosti poslovnega načrtovanja?